

Hoe inclusief is het uitdaagrecht?

Met een brede blik kijken naar inclusiviteit bij het uitdaagrecht en gemeentelijke sturing

Naam: Thyrza Eliasar

Studentnummer: 504511

Universiteit: Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleider: prof. dr. Arwin van Buuren

Tweede lezer: prof. dr. Menno Fenger

Aantal woorden: 19871

Definitieve deadline: 10-08-2020

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	6
1. Inleiding	8
<u>1.1</u> Aanleiding	<u>8</u>
<u>1.2</u> Afbakening	<u>9</u>
<u>1.3</u> Doel- en vraagstelling	<u>11</u>
<u>1.4</u> Maatschappelijke relevantie	<u>12</u>
<u>1.5</u> Wetenschappelijke relevantie	<u>12</u>
<u>1.6</u> Leeswijzer	<u>13</u>
2. Theoretisch kader	14
<u>2.1</u> Inclusiviteit	<u>14</u>
2.1.1 Niveaus van inclusiviteit	15
2.1.1.1 Niveau van de initiatiefnemer	16
2.1.1.2 Niveau van de uitvoerder	18
2.1.1.3 Niveau van de gemeenschap	19
<u>2.2</u> Rol gemeente	<u>22</u>
2.2.1 Beleidsinstrumenten	23
<u>2.3</u> Conceptueel model	<u>25</u>
3. Methoden	26
<u>3.1</u> Onderzoeksdesign	<u>26</u>
<u>3.2</u> Data	<u>28</u>
3.2.1 Data-verzameling	28
3.2.2 Data-analyse	29
<u>3.3</u> Operationalisering	<u>31</u>
3.3.1 Niveaus van inclusiviteit	31
3.3.2 Overheidsrollen	33
3.3.3 Beleidsinstrumenten	35
3.3.4 Rollen en instrumenten	36
<u>3.4</u> Betrouwbaarheid en validiteit	<u>37</u>
3.4.1 Betrouwbaarheid	37
3.4.2 Validiteit	38

4. Empirisch hoofdstuk	41
<u>4.1 Den Haag</u>	<u>41</u>
4.1.1 Niveau van de initiatiefnemer	41
4.1.2 Niveau van de uitvoerder	43
4.1.3 Niveau van de gemeenschap	44
4.1.4 Conclusie Den Haag	45
<u>4.2 Utrecht</u>	<u>47</u>
4.2.1 Niveau van de initiatiefnemer	47
4.2.2 Niveau van de uitvoerder	50
4.2.3 Niveau van de gemeenschap	51
4.2.4 Conclusie Utrecht	53
<u>4.3 Rotterdam</u>	<u>55</u>
4.3.1 Niveau van de initiatiefnemer	55
4.3.2 Niveau van de uitvoerder	58
4.3.3 Niveau van de gemeenschap	60
4.3.4 Conclusie	62
<u>4.4 Vergelijking</u>	<u>63</u>
4.4.1 Niveau van de initiatiefnemer	63
4.4.2 Niveau van de uitvoerder	64
4.4.3 Niveau van de gemeenschap	65
4.4.4 Type sturing	66
5. Conclusie	69
6. Discussie en aanbevelingen	73
<u>6.1 Reflectie onderzoek</u>	<u>73</u>
6.1.1 Methodiek	73
6.1.2 Theoretisch kader	74
6.1.3 Empirie	75
<u>6.2 Aanbevelingen</u>	<u>76</u>
6.2.1 Praktische aanbevelingen	76
6.2.2 Wetenschappelijke aanbevelingen	77
Literatuurlijst	78
Bijlage: Topic lijst	81

Voorwoord

Geachte lezer,

De scriptie die voor u ligt luidt het einde van mijn master Beleid en Politiek in en is tevens het eindstuk van mijn onderzoeksstage bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Begin februari ben ik begonnen met mijn stage bij het Ministerie en daarmee ook met het schrijven van deze scriptie. Het proces van zowel het onderzoek als mijn stage liep behoorlijk anders dan verwacht door het wereldwijde coronavirus. Hierdoor moest ik het idee voor mijn scriptie en hoe ik mijn onderzoek wilde insteken omgooien en kreeg mijn stage een andere invulling. Al met al ben ik er trots op hoe snel ik mijn plannen heb kunnen aanpassen en het tot een goed einde heb weten te brengen.

Graag zou ik nog een aantal mensen bedanken die hebben bijgedragen aan het succesvol afronden van deze scriptie. Allereerst zou ik graag mijn collega's van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de VNG bedanken. Naast hun kennis en advies ben ik erg dankbaar dat ik de kans heb gekregen om in zo'n bijzonder team stage te lopen. In het bijzonder zou ik graag mijn stagebegeleider Hans Cok en mijn directe collega Tim op 't Hoog willen bedanken, beiden hebben zij mij binnen het ministerie wegwijs weten te maken en hulp geboden als dit nodig was. Tevens gaat mijn dank uit naar alle ambtenaren en initiatiefnemers die hebben mee willen werken aan mijn onderzoek, zonder hen was dit er allemaal niet geweest.

Uiteraard zijn er nog een aantal belangrijke mensen in dit proces geweest. Voorop staat hierin mijn begeleider Arwin van Buuren. Hij heeft ondanks de chaos die over ons, en zeker ook de universiteit en de opleidingen, heen kwam tijdens corona mij altijd van hele nuttige feedback voorzien. Arwin van Buuren heeft altijd actief meegedacht om mijn scriptie naar een hoger niveau te tillen en nam altijd de tijd om dingen nader toe te lichten. Tevens gaat mijn dank uit naar mijn tweede lezer Menno Fenger. Zijn frisse blik en andere soort feedback heeft ervoor gezorgd dat ik nog een keer op een nieuwe manier naar mijn tekst ben gaan kijken. Dit heeft het uiteindelijke resultaat nog een stapje verder geholpen.

Tot slot gaat mijn dank uit naar mijn lieve familie die mij onvoorwaardelijk hebben gesteund en altijd klaar stonden om hulp te bieden.

Ik wens u veel plezier toe met het lezen van deze scriptie. Schroom niet om contact op te nemen mocht u nog verder geïnteresseerd zijn.

Met vriendelijke groet,

Thyrza Eliaar

Samenvatting

Participatie komt steeds meer op in onze samenleving, zowel overheid als burger zien het steeds vaker als oplossing voor een tal van problemen. Tegelijkertijd zijn er ook negatieve geluiden te horen over de hoeveelheid en type mensen die betrokken worden bij participatie, dit gaat steeds vaker om een selectief groepje mensen, de participatie-elite, die keer op keer op andere manieren betrokken wordt en daardoor steeds meer politieke macht vergaart.

Deze scriptie kijkt naar het vraagstuk van deze inclusiviteit bij het uitdaagrecht. Hiernaar is gekeken met een brede blik, waarbij dus niet alleen aandacht is voor wie er een uitdaging indienen en hoe inclusief deze groep is, maar ook naar andere factoren. Zo wordt er ook gekeken naar wie er helpen bij de uitvoering, dit wordt het niveau van de uitvoerders genoemd. De groep mensen die een uitdaging indienen kan namelijk wel exclusief zijn, maar als zij bij de uitvoering een inclusieve groep betrekken is deze uitdaging alweer inclusiever. Vervolgens wordt er ook nog gekeken naar in hoeverre de uitdaging van de initiatiefnemer overeenkomt met de wensen en ideeën van de gemeenschap. Daarnaast wordt er aandacht besteedt aan of de groep mensen waarvoor de uitdaging bedoeld is inclusief is. Er wordt dus bekeken hoe representatief de uitdaging is voor de gemeenschap en in hoeverre de gemeenschap kan mee profiteren van de uitdaging. Deze twee samen zijn het niveau van de gemeenschap.

In deze scriptie wordt de inclusiviteit en de aanpak van drie gemeenten met elkaar vergeleken: Den Haag, Utrecht en Rotterdam. Dit resulteert in drie gemeenten die alle drie duidelijk andere keuzes maken en daarmee ook andere effecten genereren. Den Haag is vooral de gemeente die loslaat en daarmee de toegankelijkheid voor de initiatiefnemer niet verbetert. Ze houden daarmee wel genoeg ruimte voor het zelfregulerend vermogen van de initiatiefnemer om zelf in te gaan op de andere twee niveaus. De andere twee gemeenten zorgen allebei voor het verbeteren van de toegankelijkheid voor inwoners die een uitdaging willen indienen. Het grote verschil tussen deze twee typen van sturing komt voort uit waar deze gemeenten de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht zien. Voor Utrecht zit de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht vooral in het draagvlak en hier ligt dan ook hun focus op. Ze zien dat een uitdaging veel meer draagvlak kan genereren dan de gemeente vaak zelf kan. Hierdoor is het draagvlak in een gemeenschap voor een uitdaging in Utrecht

een harde eis. Rotterdam ziet het uitdaagrecht als instrument om meer mensen te betrekken bij het reilen en zeilen van de gemeente en probeert dus met name het indienen en het proces van het uitdaagrecht zo laagdrempelig mogelijk te maken.

Vooraf de effecten van de sturing die gericht zijn op het zo toegankelijk mogelijk maken voor de initiatiefnemer om een uitdaging in te dienen vallen op. Zonder deze sturing wordt de toegankelijkheid minder voor mensen en zullen daardoor minder mensen een uitdaging indienen. Voor de andere twee niveaus kan de gemeente zeker een focus leggen, het gesprek starten en een initiatiefnemer proberen te begeleiden, echter heeft de gemeente hier geen bepalende stem in. Als de gemeente dit niet of nauwelijks doet betekent dit niet dat de uitdaging niet inclusief is. Het zelfregulerend vermogen van initiatiefnemers en de inclusieve doelen die zij misschien zelf nastreven mogen namelijk niet vergeten worden. De reden dat deze sociaal geëngageerde mensen een uitdaging indienen is vaak omdat ze iets beter willen maken voor de gemeenschap, meer draagvlak willen creëren of inwoners beter willen betrekken bij bepaalde taken. Hierdoor is inclusiviteit het gevolg van zelfsturing.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

“Nieuwe vormen van burgerparticipatie reproduceren steeds weer dezelfde ongelijkheden” zo schreef Van der Meer (2018) in een artikel over de participatie-elite. In dit artikel maakt hij duidelijk dat meer participatiekanalen het risico vergroten op politieke ongelijkheid. Waardoor elke keer weer de minderbedeelde burgers aan de kant blijven staan. In dit stuk haalt hij Lijphart aan die aangeeft dat een goed functionerende democratie naast een hoge politieke participatie, ook een grote verscheidenheid in deelname van verschillende maatschappelijke groepen vereist. Er is de laatste jaren steeds meer kritiek op deze participatie-elite, die door de nieuwe participatievormen alleen maar sterker lijkt te worden. Daarnaast is er binnen de overheid steeds meer aandacht voor inclusiviteit op verschillende vlakken, er wordt gestreefd om een inclusieve groep mensen te betrekken bij overheidstaken. Voor het betrekken van burgers wordt participatie vaak als het antwoord gezien.

Voor de laatste jaren is participatie een steeds populairdere term geworden. Rond de eeuwwisseling kwam het idee dat de maatschappij het beste zelf kan bepalen wat goed voor haar is steeds meer naar boven. Hierin kreeg de overheid vanaf de eeuwwisseling steeds meer een voorwaardenscheppende functie (Van der Meer, 2008). Dit idee dat de maatschappij zelf in controle moet zijn gaat uit van actieve burgers die zelf bijdragen aan hun omgeving en hun welvaart (Van der Meer et al., 2015). Een vorm van deze vermaatschappijking en burgerparticipatie is het uitdaagrecht. Het uitdaagrecht is komen overwaaien uit het Verenigd Koninkrijk, waar het ‘Right to Challenge’ wordt genoemd. De definitie van het uitdaagrecht is in Nederland nog aan verandering onderhevig. In eerste instantie was het uitdaagrecht een instrument waardoor bewoners een gemeentelijke taak en het bijbehorende budget konden overnemen, omdat zij dachten dat ze het beter of goedkoper konden. Nu is al steeds vaker het geval dat niet het budget hoeft overgedragen te worden en in sommige gemeenten wordt de ‘gemeentelijke taak’ ook breed geïnterpreteerd. Waar het echter nog steeds om blijft draaien is meer zeggenschap voor burgers en dat zij meer de rol van samenwerkingspartner van de gemeente aannemen. Voor zowel rijk als gemeenten is het uitdaagrecht een nieuwe manier om burgers te betrekken bij het reilen en zeilen van

de gemeente. Vanuit de Rijksoverheid (2018) liet de minister van Binnenlandse Zaken al weten dat het uitdaagrecht een manier is om meer inwoners te betrekken bij vraagstukken uit hun gemeente. Uit onderzoek blijkt daarnaast dat gemeenten het uitdaagrecht inzetten om meer legitimiteit te vergaren (Coomans, 2019). Door middel van het uitdaagrecht proberen gemeenten hun draagvlak voor beleid te vergroten en daarmee de legitimiteit te verhogen (Coomans, 2019). Beiden zien het uitdaagrecht dus als mogelijkheid om meer inwoners te betrekken bij de overheid.

Aangezien vanuit zowel gemeente als rijksoverheid het doel van het uitdaagrecht is om meer burgers te betrekken bij overheidstaken, is het goed om te kijken of en op wat voor manier burgers betrokken worden bij het uitdaagrecht. Tevens wordt het commentaar op de nieuwe participatievormen, waaronder het uitdaagrecht valt, over de participatie-elite steeds groter en is het interessant om hier verder naar te kijken. Door hier ook de rol van de gemeente in mee te nemen wordt het duidelijker wat voor effect de sturing van de gemeente hierop heeft. Waardoor het inzichtelijk wordt hoe het gehele proces van het uitdaagrecht met alle actoren verloopt rondom het onderwerp inclusiviteit.

1.2 Afbakening

Om de link tussen inclusiviteit en het uitdaagrecht te achterhalen is het allereerst goed om duidelijk te hebben waar het over gaat als over het uitdaagrecht gesproken wordt. De definitie van het uitdaagrecht is in de loop der tijd steeds iets veranderd, en vooral na aanleiding van een motie in oktober heeft er een echte kanteling plaatsgevonden.

Het uitdaagrecht is voor het eerst terug te zien in Nederland in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015. Het uitdaagrecht zorgde er in dit geval voor dat de mogelijkheid ontstond voor het overnemen van Wmo-taken (Tweede Kamer der Staten Generaal, 2014). De bedoeling van dit amendement was om burgers meer te betrekken bij beleidsvorming- en uitvoering van de Wmo (Tweede Kamer der Staten Generaal, 2014). Een aantal jaar later was het uitdaagrecht opgenomen in het regeerakkoord 'vertrouwen in de toekomst' van 2017-2021. Hierbij wordt geschreven dat: *"In overleg met gemeenten willen wij daarom via een Right to challenge-regeling burgers en lokale verenigingen de mogelijkheid geven om een alternatief voorstel in te dienen voor de uitvoering van collectieve voorzieningen in hun directe omgeving."*

(Rijksoverheid, 2017). Er wordt hierna nog expliciet benoemd dat het gaat om onderhoud van een park, beheer van sportvelden of andere maatschappelijke voorzieningen (Rijksoverheid, 2017).

Een jaar later in een brief aan de Tweede Kamer laat de minister van Binnenlandse Zaken weten dat het uitdaagrecht een manier is om inwoners te betrekken bij vraagstukken in hun gemeente (Ollongren, 2018). Hierin ziet de minister het uitdaagrecht als een instrument waardoor burgers in overleg met de gemeente een taak kunnen overnemen met het bijbehorende budget (Ollongren, 2018). In dit statement wordt dus expliciet het geheel overnemen van de taak en het overhevelen van het bijbehorende budget benoemd, zoals in het Verenigd Koninkrijk ook het geval is.

Echter kwam uit de praktijk steeds meer naar voren dat dit niet passend was in de Nederlandse context, wat resulteerde in de motie Den Boer tijdens de Plenaire Vergadering van de Tweede Kamer op 31 oktober 2019 (Tweede Kamer der Staten Generaal, 2019). In deze motie werd verzocht om het samenwerkingsrecht verder uit te werken, omdat het uitdaagrecht soms te hoog gegrepen is en het samenwerkingsrecht daarbij een goede tussenvorm kan zijn (Tweede Kamer der Staten Generaal, 2019). Als reactie op dit debat stuurde de minister een brief aan de kamer, waarin hij aangaf de motie te ondersteunen (Knops, 2019). Tevens werd in deze brief vermeld dat de minister geen strikt onderscheid maakt in het uitdaagrecht en het samenwerkingsrecht (Knops, 2019). Hierbij schrijft hij: *“Nederland kent een lange politiek-bestuurlijke traditie van samenwerken. Ik constateer dat op veel plekken in ons land initiatiefnemers samen met gemeenten op zoek gaan naar manieren waarop collectieve voorzieningen het beste kunnen worden uitgevoerd. Soms leidt dit tot het feitelijk overnemen van publieke taken, al dan niet met bijbehorend budget, en soms leidt dit tot afspraken over samenwerking bij het uitvoeren van publieke taken tussen inwoners en gemeente. In de Nederlandse context is dit een continuüm en geen strikte scheiding.”* (Knops, 2019).

Een echte afbakening van het uitdaagrecht is dus bij gemeente en de Rijksoverheid zelf ook nog in de maak. Het uitdaagrecht kan namelijk betekenen dat een deel of het geheel van een taak wordt overgenomen van de gemeente, waarbij het budget wel of niet overgedragen kan worden. Echter kan het dus ook slaan op een meer samenwerkende houding, waarin er niet per se een bestaande taak wordt overgedragen, maar de gemeente en burgers beter gaan samenwerken. Dit instrument is in elk geval

een instrument wat de burger meer echte zeggenschap geeft en ze meer in een opdracht gevende rol of samenwerkingspartner rol ten opzichte van de gemeente zet.

Tenslotte is op de begrotingsbespreking van Binnenlandse Zaken 2020 door de Tweede Kamer verzocht Engelse termen niet meer te gebruiken en vanaf nu te spreken over het uitdaagrecht en het samenwerkingsrecht. Hiermee is de minister in een brief naar de kamer akkoord gegaan (Knops, 2019). Vandaar dat in de rest van dit stuk gesproken zal worden over het uitdaagrecht, ook al werd de term 'Right to Challenge' toentertijd nog gebruikt.

1.3 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzichtelijk te maken hoe inclusief het uitdaagrecht is en wat voor rol de gemeente hierin speelt. Gemeentelijke sturing kan namelijk verschillende effecten of geen effect hebben op de inclusiviteit van het uitdaagrecht. Om de sturing van de gemeente en het effect hiervan te bekijken worden verschillende gemeenten met elkaar vergeleken, dit zijn: Den Haag, Utrecht en Rotterdam. Hierdoor kan er gekeken worden naar de inclusiviteit van het uitdaagrecht en of de sturing vanuit de gemeente nu daadwerkelijk invloed heeft. Vanuit deze doelstelling is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

“Wat is het effect van de sturing door gemeenten om de mate van inclusiviteit te beïnvloeden als het uitdaagrecht wordt toegepast?”

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, zijn er een aantal deelvragen geformuleerd:

- Wat is inclusiviteit bij het uitdaagrecht?
- Wat voor verschillende rollen en instrumenten kunnen gemeenten inzetten om te sturen op inclusiviteit?
- Hoe gaan de verschillende gemeenten om met inclusiviteit bij het uitdaagrecht en wat is het effect hiervan?
- Wat zijn overeenkomsten en verschillen tussen deze drie gemeenten?

1.4 Maatschappelijke relevantie

In dit onderzoek wordt er gekeken naar inclusiviteit bij het uitdaagrecht en het effect van de gemeentelijke sturing hierop. De onrust binnen discussies over participatie neemt steeds meer toe doordat het commentaar op de participatie-elite groter wordt. Er worden steeds meer vraagtekens gezet bij het nut van participatie, want als participatie alleen mensen bereikt die al meedoen en nieuwe instrumenten slechts mensen bereiken die al bereikt worden, hoeveel nut heeft het allemaal dan nog? Hierdoor wordt er dus getwijfeld over het nut van de nieuwe participatievormen, waaronder het uitdaagrecht. Dit maakt het belangrijk om hier verder naar te kijken, omdat er hierdoor iets gezegd kan worden over het nut van het uitdaagrecht.

Daarnaast raakt dit onderwerp ook direct het doel van het uitdaagrecht. Het uitdaagrecht wordt namelijk ingezet om meer mensen te betrekken bij besluitvorming, uitvoering en om het draagvlak in de samenleving voor beslissingen te vergroten. Deze doelen worden niet behaald bij een compleet exclusief instrument en daarom is het belangrijk om te kijken in hoeverre de doelen van het uitdaagrecht behaald worden.

Doordat hierin de rol van de gemeente wordt meegenomen wordt het voor gemeenten zelf duidelijker wat voor effect zij wel of juist niet kunnen hebben op dit onderwerp. Hierdoor kunnen zij voor zichzelf kijken in hoeverre hun aanpak helpt bij de inclusiviteit van het uitdaagrecht.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Er zijn behoorlijk wat onderzoeken over participatie in het algemeen, en ook al diverse stukken geschreven over het uitdaagrecht specifiek. Deze onderzoeken zijn meestal gericht op evaluaties van het uitdaagrecht in verschillende gemeenten of de hoeveelheid gemeenten die met het uitdaagrecht werkt (Coomans, 2019; Krieken, 2018; Hoog, 2019). Daarnaast zijn er onderzoeken gedaan over exclusie bij participatie voor initiatiefnemers (Van Stokkom, 2006; Bovens & Wille, 2011; Hartman, 1998).

Er is echter nog niet gekeken naar inclusiviteit bij het uitdaagrecht. Tevens is er nog niet op een bredere manier gekeken naar inclusiviteit bij participatie, dus op een manier waarbij ook de uitvoerders zijn meegenomen en de meningen en belangen van de gemeenschap. Deze manier van kijken naar inclusiviteit is dus zowel participatie-breed

niet gedaan en al helemaal niet specifiek op het uitdaagrecht. Hierin is dus een gemis in de literatuur en theorie rondom participatie. Wat deze scriptie hierin toevoegt is allereerst een bredere blik om naar inclusiviteit bij participatie te kijken. Ten tweede verschaft deze scriptie literatuur die specifiek ingaat op inclusiviteit bij het uitdaagrecht.

1.6 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken zullen verschillende onderdelen van het uitgevoerde onderzoek aan bod komen. Eerst zal het theoretisch kader aan bod komen, wat zal worden afgesloten met het conceptueel model. Daarna zal er een hoofdstuk methoden zijn, wat onder andere bestaat uit de operationalisering, methoden van dataverzameling en verwerking en tenslotte zullen er een aantal woorden gewijd worden aan validiteit en betrouwbaarheid. Na de methoden zal er worden ingegaan op de empirische data die verzameld is. Deze data bestaat zowel uit document-analyse als de resultaten van interviews. Deze worden eerst per gemeente gepresenteerd, om vervolgens tot een vergelijking te komen. Vanuit deze vergelijking zullen drie archetypische gemeenten toegelicht worden die allemaal door een andere onderzochte gemeente gerepresenteerd worden. Tot slot wordt er in de conclusie samengevat en antwoord gegeven op de hoofdvraag, waarna er in de discussie ruimte is voor reflectie en aanbevelingen.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal de theoretische basis gelegd worden voor het onderzoek. Beiden aspecten van de hoofdvraag, inclusiviteit en gemeentelijke sturing, zullen terugkomen in dit theoretische kader.

2.1 Inclusiviteit

Inclusieve democratie is een begrip dat de laatste tijd weer veel meer onder de aandacht is. De vermaatschappelijking die in de loop der tijd steeds meer is opgekomen zorgt volgens kenners voor een nieuwe energie in onze lokale democratie (Tonkens e.a., 2015). Dit betekent dat overheden vooral moeten loslaten en zich moeten terugtrekken om de burger de ruimte te geven. Dit is goed nieuws voor de burgers die maatschappelijk handig zijn, maar volgens Tonkens en anderen (2015) vertegenwoordigt deze nieuwe democratie niet de 'gewone burgers'. Het beeld dat alleen een bepaalde elite politiek actief is en participeert klopt in belangrijke mate (Van der Meer, 2016). Deze groep mensen wordt ook wel de participatie-elite genoemd (Van Stokkom, 2006). De participatie-elite zijn witte, veertigplus mannen met een Nederlandse achtergrond, die theoretisch opgeleid zijn, een baan hebben of met vervroegd pensioen zijn (Hartman, 1998).

Doordat participatie in de praktijk ongelijk is zorgt dit voor ongelijke invloed (Lijphart, 1997). Zelfselectie bij participatievormen zorgt ervoor dat er geïnteresseerde burgers participeren, maar dit zorgt er ook voor dat de burgers, die tot de participatie-elite behoren, een onevenredig grote inbreng heeft (Stokkom, 2006). Vaak zijn dit ook de burgers met meer kennis over- en belangstelling voor politieke vraagstukken (Stokkom, 2006). Deze onevenredig grote inbreng wordt volgens Hartman (1998) alleen maar versterkt door iets wat hij de 'participatieparadox' noemt. Deze paradox houdt in dat hoe meer mogelijkheden er komen voor mensen om te participeren, hoe groter de kloof wordt tussen burgers die dit wel doen en burgers die dit niet doen (Hartman, 1998). Concluderend kan gesteld worden dat de democratische idealen, politieke gelijkheid en politieke participatie, in theorie met elkaar te verenigen zijn, maar dat dit in de praktijk vaak tegenvalt (Lijphart, 1997). Hierdoor kunnen er vraagtekens gezet worden bij de

democratische legitimiteit van deze nieuwe participatievormen (Van der Harst e.a., 2019).

Echter omvat inclusie in deze scriptie meer dan het bestaan van een participatie-elite en daarmee de standaard blik op inclusiviteit. Daarom zal eerst worden toegelicht hoe er drie niveaus van inclusiviteit te onderscheiden zijn.

2.1.1 Niveaus van inclusiviteit

Inclusiviteit is op te delen in drie niveaus: het niveau van de initiatiefnemer, het niveau van de uitvoerders en het niveau van de gemeenschap. Het niveau van de initiatiefnemers gaat over de groep mensen die de uitdagingen indienen. Het tweede niveau gaat over de groep mensen die helpt bij de uitvoering van een uitdaging. De initiatiefnemers kunnen namelijk de standaard participatie-elite zijn, maar zij kunnen bij de uitvoering andere groepen betrekken. Dit maakt een uitdaging inclusiever, omdat de groep van uitvoerders wel inclusief is. Tenslotte het derde niveau, deze kijkt naar de gemeenschap van een uitdaging, dit kan bijvoorbeeld de wijk of buurt zijn. Dit niveau gaat over in hoeverre de gemeenschap hetzelfde wil als de initiatiefnemers, in hoeverre er mogelijkheid is tot inspraak en of de uitdaging een positieve impact heeft op de gemeenschap. Dit niveau is belangrijk om te betrekken, omdat zelfs als de initiatiefnemer en de uitvoerders niet inclusief zijn, hun ideeën alsnog representatief kunnen zijn voor de gemeenschap en zij de gemeenschap om input kunnen vragen. Tevens kan een uitdaging een positieve impact hebben op de gemeenschap en zorgen voor een inclusievere samenleving. Op deze manier kan er naar het totaal plaatje gekeken worden van inclusiviteit.

Kunnen, mogen en willen

Alle drie de niveaus hebben op hun beurt drie categorieën: kunnen, willen en mogen. Deze categorieën betekenen op elk niveau net iets anders. Op het niveau van de initiatiefnemers gaat kunnen over in hoeverre mensen een uitdaging kunnen indienen. Bij het uitvoerders-niveau gaat dit over in hoeverre mensen kunnen meedoen bij de uitvoering van een uitdaging. In het laatste niveau, van de gemeenschap, gaat kunnen over of en hoe de gemeenschap kan meebeslissen. Willen gaat bij de eerste twee niveaus over of mensen een uitdaging willen indienen of uitvoeren. Bij het laatste niveau

betekent de categorie willen iets anders, dan gaat willen over of de gemeenschap hetzelfde wil als de initiatiefnemers. Mogen gaat bij de eerste twee niveaus over of mensen mogen indienen en mogen meedoen. De categorie mogen binnen de gemeenschap gaat over wie er mag mee profiteren van een uitdaging. In de paragrafen hieronder zullen deze verschillen nader worden toegelicht.

2.1.1.1 Niveau van de initiatiefnemers

Het niveau van de initiatiefnemers gaat over in hoeverre het uitdaagrecht inclusief is bij de initiatiefnemers. Is het voor iedereen toegankelijk om een uitdaging in te dienen of is dit alleen weggelegd voor de participatie-elite? Dit zal worden toegelicht aan de hand van de bovenstaande drie categorieën, te beginnen met kunnen.

Kunnen

De eerste categorie gaat over in hoeverre mensen in staat zijn om een initiatief in te dienen. Factoren die invloed hebben op de mate waarin mensen in staat zijn om een initiatief in te dienen zijn onder te verdelen in individuele en sociale factoren.

Individuele factoren zijn geld, opleidingsniveau, tijd en sociale vaardigheden (Verba, Schlozman en Brady, 1995). Uit verschillende onderzoeken die worden aangehaald in het artikel van Bakker, Denters en Klok (2011) blijkt dat geld inderdaad een significante rol speelt bij participatie. Hogere inkomens zijn vaak oververtegenwoordigd in deelname ten opzichte van de lagere inkomens. Daarnaast is er ook selectiviteit door opleidingsniveau, vooral de lager opgeleiden zijn ondervertegenwoordigd in participatie (Bakker, Denters & Klok, 2011). In het onderzoek van Denters e.a. (2011) zijn zowel hoger opgeleiden, als mensen met hogere inkomens oververtegenwoordigd in participatie.

De sociale factoren die een rol spelen in de selectieve participatie hebben te maken met sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal draagt bij aan de bereidheid van mensen om te participeren (Putnam, 1993). Uit een survey van de Universiteit Twente blijkt dat mensen met een sterk sociaal netwerk zijn oververtegenwoordigd in participatie (Bakker, Denters & Klok, 2011). Betaald werk kan zorgen voor een sterker sociaal netwerk. Daarnaast zorgt betaald werk voor het aanleren van vaardigheden die van pas kunnen komen bij participatie. Om deze twee redenen werd er door Bakker, Denters en Klok (2011) een

positief verband verwacht tussen participatie en betaald werk. Vanuit de survey van de Universiteit Twente is hier echter geen verband in geconstateerd. Uit het onderzoek van Denters e.a. (2011) blijkt dat sommige participatievormen wel een verband hebben met aan- of afwezigheid van betaald werk.

Mogen

Naast kunnen speelt nog een categorie mee als het gaat over het in staat stellen van burgers om te participeren, namelijk mogen. Hierbij gaat het erom of mensen wel of niet mogen meedoen van de gemeente, dit kan onbewust of bewust gebeuren, ook wel passieve of actieve exclusiviteit genoemd. Actieve exclusiviteit is exclusiviteit door middel van echte regels (Blok, 2020). Binnen deze vorm wordt een groep bewust exclusief gemaakt, het nodig hebben van een rechtsvorm bij het uitdaagrecht is hiervan een voorbeeld. Passieve exclusiviteit ontstaat door een meer natuurlijk proces, zoals het uitbreiden of indunnen van de groep participerende burgers (Blok, 2020). De passieve vorm kan ook ontstaan doordat op lange termijn over meerdere bijeenkomsten steeds dezelfde mensen participeren (Blok, 2020). Vanuit deze gedachte wordt dus de groep participerende inwoners bewust of onbewust exclusief gemaakt door de gemeente zelf. Dit kan ertoe leiden dat alleen de exclusieve groep inwoners, die al door middel van andere projecten betrokken zijn bij de gemeente, wel mogen indienen en anderen niet.

Willen

Factoren die meespelen of men een initiatief wil indienen hebben te maken met de leefstijl en motivatie van mensen. Leefstijlsituaties zoals gezinssituatie, woonsituatie, geslacht en leeftijd hebben een invloed op de oriëntatie en binding met de buurt, wat voor meer of minder participatie zorgt (Bakker, Denters & Klok, 2011).

Bij collectieve betrokkenheid is vooral in leeftijd een verschil te zien. De leeftijdsgroep van 30 tot 49 is oververtegenwoordigd en in mindere mate de groep van 50 tot 69, groepen onder de 30 en vanaf de 70 zijn beiden ondervertegenwoordigd. Zowel bij de Twentse survey, als het onderzoek van Denters e.a. (2011) is een evenredige verdeling van man/vrouw te zien. Uit de survey van de Universiteit Twente blijkt tevens dat er een oververtegenwoordiging is in participatie van mensen met inwonende kinderen, huiseigenaren en mensen die langer dan 6 jaar op dezelfde plek wonen.

Bepaalde personen hebben dus meer belang bij participatie dan anderen, op deze manier beïnvloed de leefstijl de motivatie van mensen om te participeren.

Hierbij is er dus geen sprake van actieve uitsluiting of dat mensen niet kunnen participeren, dit is simpelweg het niet willen van bepaalde groepen. Dit betekent dat de participatieverschillen in sociale groepen ook samen kunnen hangen met individuele keuzes en belangen.

2.1.1.2 Niveau van de uitvoerders

Het tweede niveau focust op hoe inclusief de groep uitvoerders van een uitdaging is. Hierin gaat het om hoe toegankelijk het is voor mensen om te helpen bij de uitvoering van een uitdaging. Hier moet gedacht worden aan de mensen die het groen onderhouden, mensen die helpen bij afval opruimen of mensen die als vrijwilliger in een buurthuis staan. Het niveau van de uitvoerders is, net als het eerste niveau, op te delen in drie categorieën.

Kunnen

De bovenstaande individuele en sociale factoren, van het niveau van de initiatiefnemer, spelen ook bij de uitvoerders een rol (Bakker, Denters & Klok, 2011; Putnam, 1993; Verba, Schlozman en Brady, 1995). Individuele en sociale factoren beïnvloeden of iemand in staat is te helpen bij de uitvoering van een uitdaging. Deze factoren dragen bij aan het netwerk van mensen, wat bepaalt of iemand überhaupt in contact staat met een initiatiefnemer. Ook kunnen deze factoren beïnvloeden hoe een initiatiefnemer kijkt naar de geschiktheid van mensen.

Mogen

Mogen gaat er bij de uitvoerders over of mensen mee mogen doen bij de uitvoering van een uitdaging. Net als bij het niveau van de initiatiefnemers speelt hier ook passieve en actieve exclusiviteit een rol, echter is het hierbij niet alleen de gemeente die bepaalt maar ook de initiatiefnemer. De initiatiefnemer kan er bewust of onbewust voor zorgen dat er een exclusieve groep wordt uitgekozen voor de uitvoering van zijn of haar uitdaging.

Er zijn voor een groep verschillende positieve gevolgen van exclusie, hierdoor kan er voordeel ondervonden worden in de groep wanneer niet iedereen mee mag doen. Vaak kiezen mensen personen die al in hun bekende kring zitten om mee te helpen bij de uitvoering. Dit heeft als voordeel dat er meer vertrouwen is, omdat men elkaar al kent. Tevens geeft een groep met duidelijke groepsgrenzen meer vertrouwen (Blok, 2020). Door dit vertrouwen kan er meer coöperatieve actie ondernomen worden en kunnen collectieve actieproblemen overwonnen worden (Blok, 2020). Dit heeft als extra voordeel dat mensen die meeliften makkelijker van het proces kunnen worden uitgesloten, waardoor iedereen ook daadwerkelijk meedoet (Blok, 2020). Daarnaast is het met een exclusieve groep makkelijker om zulke participatieprocessen te monitoren (Blok, 2020). Er zijn dus organisatorische redenen om een groep uitvoerders niet te groot te laten worden, vertrouwen in een groep te hebben en er eisen aan te verbinden. Met andere woorden zijn er voordelen om een bepaalde mate van exclusie toe te passen bij het selecteren van een groep uitvoerders.

Willen

Bij de uitvoerders zijn er, net als bij de initiatiefnemers, factoren die bepalen in hoeverre mensen willen participeren. Deze factoren beïnvloeden, naast de bereidheid van mensen om een initiatief in te dienen, ook of mensen willen helpen bij de uitvoering. Zowel motivatie, als leefstijl spelen hierbij een rol, omdat sommige mensen minder belang hebben bij participatie dan anderen.

2.1.1.3 Niveau van de gemeenschap

Het derde niveau gaat over de gemeenschap, met de gemeenschap wordt in dit geval de bredere kring rondom een initiatief bedoelt. Hierin gaat het om mensen die beïnvloed kunnen worden door een uitdaging, dit betekent dat als een initiatief een hele wijk kan beïnvloeden, dit de gemeenschap is. De drie categorieën worden hier anders opgedeeld. Eerst zal draagvlak besproken worden, waar kunnen en willen onder vallen, vervolgens mogen.

Draagvlak: kunnen en willen

Het punt van draagvlak gaat over twee zaken. Enerzijds gaat het over of de gemeenschap inspraak kan hebben op de uitdaging, dit gaat dus over 'kunnen'. Anderzijds gaat het over of de gemeenschap hetzelfde wil als de initiatiefnemer, het 'willen' van de gemeenschap. Bij deze categorie zijn er twee manieren van kijken naar inclusiviteit.

De eerste manier gaat uit van het politieke gelijkheidsideaal (Dahl, 1989). Deze manier gaat ervanuit dat exclusie ervoor zorgt dat mensen in een al bevoorrechte positie ook meer politieke invloed hebben, waardoor de al machtige mensen alleen maar machtiger worden. Uitgaande van het politieke gelijkheidsideaal zou iedereen, los van sociaaleconomische status, opleiding of geslacht, evenveel invloed moeten kunnen uitoefenen op besluitvorming, met even veel kans op succes als anderen. Sommigen gaan nog verder en geven aan dat men ook echt gelijk moet participeren, omdat groepen anders het idee krijgen politiek te worden uitgesloten (Judge, 1999).

De tweede manier van kijken heeft te maken met de onderwerpen die op de politieke agenda komen. Als de elite de politieke agenda bepaald en daarbij ook nog erg losstaat van de rest van de bevolking wordt dit een probleem (Bakker, Denters & Klok, 2011). Zolang de ideeën van de elite representatief zijn voor de rest van de bevolking is deze selectieve participatie geen probleem.

Deze twee kijkwijzen trekken automatisch een andere conclusie als het gaat om inclusiviteit bij het uitdaagrecht. Bij de eerste invalshoek is de participatie-elite, los van de daadwerkelijke ideeën, hoe dan ook een probleem, zo dus ook bij het uitdaagrecht. Bij de tweede zienswijze hoeft geen inclusiviteit geen probleem te zijn, zolang de ideeën van de initiatiefnemer maar de ideeën van de rest van de gemeenschap vertolken. Hierbij is de conclusie hoe meer draagvlak, hoe meer inclusiviteit voor de gemeenschap. Vanuit het survey Leefomgeving en Politiek '2002-2008' van de Universiteit Twente blijkt dat de niet-participerende en de participerende groep niet veel verschillen in mate van tevredenheid over de buurt (Bakker, Denters & Klok, 2011). Echter zijn er op twee onderwerpen significante verschillen van tevredenheid tussen deze twee groepen, dit zijn de onderwerpen bevolkingssamenstelling en kinderopvang. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat de representativiteit van opvattingen en ideeën over het algemeen niet in het geding komt door de selectieve participatie (Bakker, Denters & Klok, 2011). De democratische kwaliteit komt hierbij niet in het geding, omdat

verondersteld mag worden dat de participanten de rest van de buurtbewoners vertegenwoordigen. Daarbij geven Bakker, Denters en Klok (2011) ook aan dat bij participatie ook zekere lasten komen kijken, waarbij de bovenstaande individuele en sociale factoren kunnen helpen om deze lasten wat te verlichten. Vanuit hun redenering is het daarmee dus helemaal niet problematisch dat er selectieve participatie is omdat de participatielasten terecht komen op de mensen die deze lasten ook het beste kunnen dragen (Bakker, Denters & Klok, 2011).

Mogen: Impact

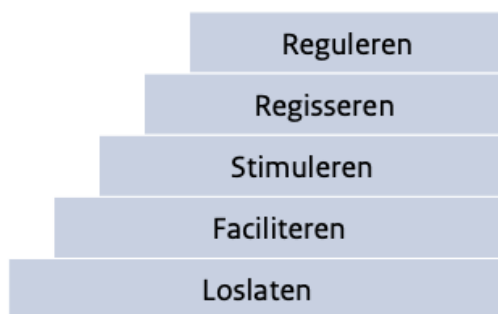
Naast het draagvlak voor een initiatief heeft het niveau van de gemeenschap ook te maken met wie ermee mogen profiteren van de uitdaging. Deze categorie laat zien wat voor impact een uitdaging heeft op een gemeenschap. Een uitdaging kan misschien minder draagvlak hebben, maar wel zorgen voor inclusievere samenleving vandaar dat de factor sociale impact apart wordt meegenomen. Zo kan bijvoorbeeld een uitdaging worden ingediend en uitgevoerd door een hele exclusieve groep mensen, maar kan de uitdaging zelf als doel hebben om kansarme kinderen goedkoop bijles te geven. Hierbij is het duidelijk dat dit een positieve sociale impact heeft en uiteindelijk zorgt voor een inclusievere samenleving, waarin meer mensen meedraaien. Sociale impact heeft dus niet zo zeer te maken met het draagvlak, maar meer met de aard van een initiatief en wie er mee mogen profiteren. Wat bijdraagt aan de legitimiteit van een uitdaging om daadwerkelijk uitgevoerd te worden, ook wel de 'license to operate'.

2.2 Sturing gemeente

In hun poging de mate van inclusiviteit te beïnvloeden kunnen gemeenten voor verschillende soorten sturing kiezen. Deze sturing kan verschillen op alle drie de niveaus van inclusiviteit. Zo kan een gemeente het uitdaagrecht toegankelijk maken voor allerlei type initiatiefnemers, door regels of begeleiding. Daarnaast kan een gemeente inspelen op de manier waarop de uitvoerders worden geselecteerd. Ook kan de gemeente eisen stellen voor het draagvlak van een uitdaging. Echter kan een gemeente ook juist beslissen geen actieve sturing in te zetten op één of meerdere van de niveaus.

Als de gemeente een bepaalde keuze maakt voor sturing maken ze daarmee ook automatisch een keuze voor een bepaalde rol ten opzichte van de inwoner, hierdoor kan er per niveau een andere rol worden aangenomen. De raad van openbaar bestuur publiceerde in 2012 een rapport waarin zij onderscheid maakte tussen 5 rollen en noemde dit de overheidsparticipatietrap.

De trap (zie onderstaande afbeelding) gaat van weinig naar steeds meer inmenging van de overheid.

De laagste trap is loslaten, dit betekent zoals het woord al zegt dat de overheid de burger compleet loslaat. Bij het uitdaagrecht betekent dit dat de initiatiefnemer los wordt gelaten bij het indienen, het hele proces en de keuzes die gemaakt moet worden, ook over inclusiviteit. De tweede trap is die van de faciliterende rol van de overheid, bij deze trap ondersteunt de overheid de initiatiefnemer zodat het initiatief kan plaatsvinden. De volgende trap is stimuleren, dit betekent dat de overheid actief probeert het initiatief verder te helpen. Dit betekent voor inclusiviteit dat de gemeente de initiatiefnemer stimuleert om bepaalde dingen wel of niet te doen, waaronder bijvoorbeeld keuzes over draagvlak of de selectie van uitvoerders. Dit kan ook betekenen dat de gemeente inwoners stimuleert om een initiatief in te dienen. De een-na-hoogste trap is regisseren, dit betekent dat de overheid de regie heeft over initiatieven. Anderen

kunnen meedoen, maar de overheid is de regisseur. Dit hoeft niet te betekenen dat de overheid het initiatief helemaal overneemt, maar de gemeente is wel bezig met de context te scheppen waarin initiatieven ontstaan of uitvoerders worden geselecteerd. Daarnaast kan de gemeente bijvoorbeeld ook bepaalde mensen bewust met elkaar in contact laten komen. Op het gebied van inclusiviteit betekent dit dus dat de gemeente bewust bepaalde potentiële uitvoerders in contact brengt met een initiatiefnemer, of een bepaalde context creëert waarin er initiatieven ontstaan. Als laatste is er reguleren, deze laatste trap is gericht op wet- en regelgeving. Deze trap benadrukt de verticale verhouding tussen overheid en burger, omdat de overheid de macht heeft om te sanctioneren. Specifiek voor inclusiviteit zou dit betekenen dat een gemeente bepaalde regels vastlegt over inclusiviteit.

2.2.1 Beleidsinstrumenten

Om deze rollen tot praktische uiting te brengen kunnen gemeenten verschillende instrumenten inzetten als prikkels of ontmoedigingen voor burgers. Vanuit bovenstaande rollen kiezen gemeenten dus welke instrumenten ze gaan inzetten. Vedung en Van Doelen (1998) kwamen als eerste met een onderscheid in drie vormen van beleidsinstrumenten waardoor een overheid kan sturen: dwang, overtuigen en belonen. Dwang, ook wel de stok genoemd, is een autoriteitsinstrument waardoor bepaald gedrag wordt afgedwongen doordat de autoriteit bepaalde voorwaarden oplegt (Brukas & Sallnäs, 2012). Overtuigen, vanuit de literatuur vaak benoemd als een preek, gaat over het veranderen van gedrag door informatie te leveren (Vedung & Van Doelen, 1998). Hierin gaat het niet alleen letterlijk om feitelijke informatie, maar ook om het identificeren van 'policy targets' (Vedung & Van Doelen, 1998). Belonen, ook wel de wortel genoemd, gaat over een economische prikkel leveren zodat het gedrag van mensen verandert (Brukas & Sallnäs, 2012). Het verschil tussen belonen en overtuigen zit hem vooral in dat overtuigen werkt met informatie-instrumenten en dat belonen gaat over incentive-instrumenten.

Alle drie de types gaan over sturing vanuit de gemeente. Het is dus belangrijk om te zien dat het bij deze drie minimaal gaat over stimulering. Door behulp van deze verdeling kan er gekeken worden op wat voor manier de gemeente wel of niet op inclusiviteit stuurt. Dwang zou bij het niveau van de uitvoerders en gemeenschap

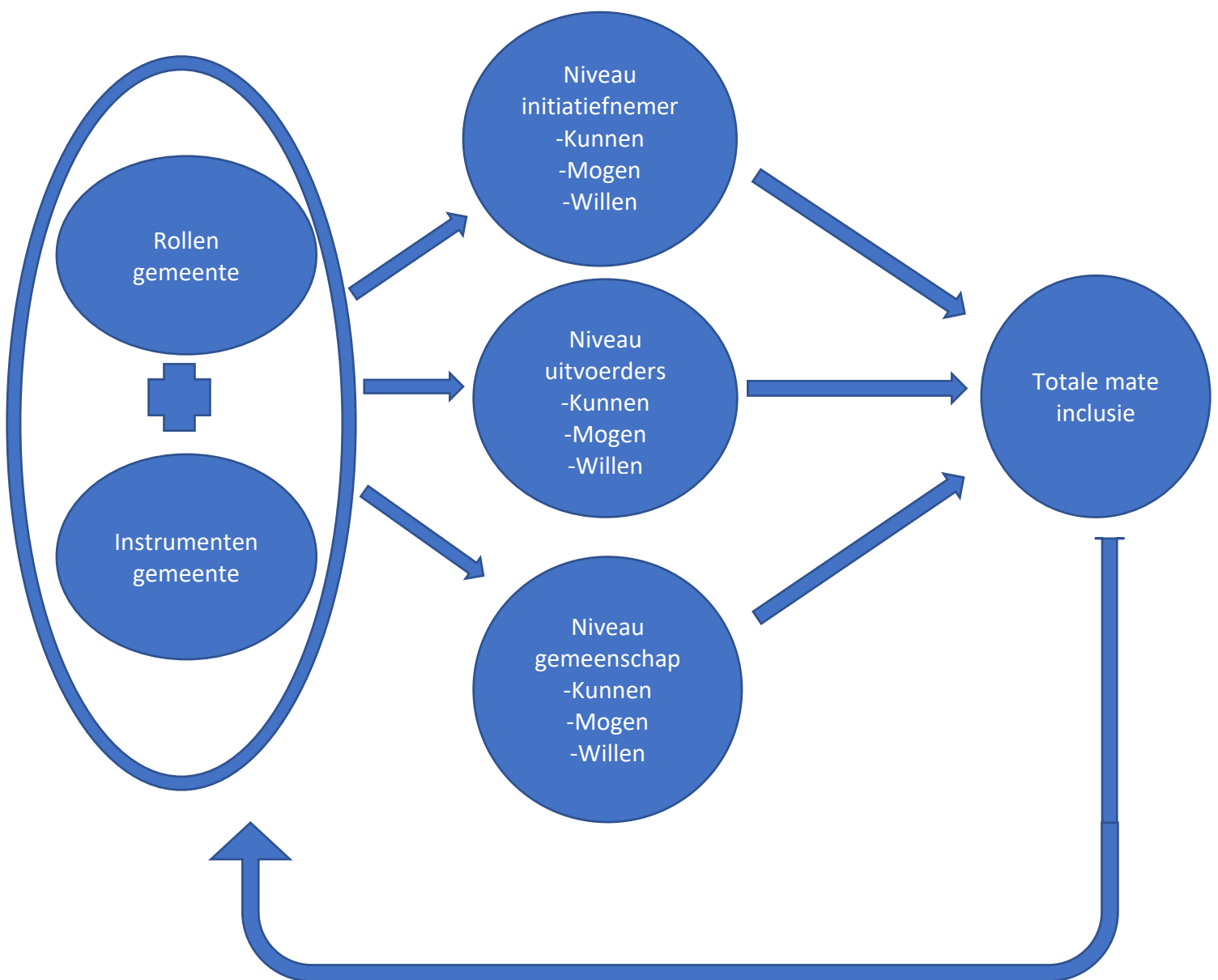
betekenen dat de gemeente bepaalde eisen stelt aan de initiatiefnemers en als deze niet gehaald worden dat de uitdaging dan niet doorgaat. Overtuigen zou hierbij bijvoorbeeld inhouden dat de gemeente in gesprek met de initiatiefnemer het belang van draagvlak benadrukt of dat de gemeente probeert inwoners het belang van een uitdaging indienen te laten zien. Belonen zou zijn dat er een (economisch) voordeel wordt gegeven als er bepaalde doelen worden behaald op het gebied van inclusiviteit, zoals een subsidievoorwaarde. Hierbij kan gedacht worden aan het verstrekken van een subsidie als er een groep mensen wordt betrokken die normaal gesproken buitengesloten wordt.

Het is echter belangrijk om te onthouden dat als er gecoproduceerd wordt met burgers, zoals bij participatievormen het geval is, materiële straffen of beloningen meestal niet effectief zijn (Alford, 2002). Dit wordt nogmaals versterkt doordat de motivaties van mensen om te coproduceren complexer worden naarmate de coproductie meer gaat over publieke waarde, waardoor het steeds lastiger wordt voor gemeenten om de juiste prikkels te geven (Alford, 2002). In dit geval is het volgens Alford (2002) veel effectiever om te kijken naar non-materiële beloningen. Dit soort prikkels zijn indirecter, meer gericht op de intrinsieke motivatie van mensen en gaan veel meer over het uitwisselen van waarden (Alford, 2002). Bij het uitdaagrecht kan het dus heel goed werken als de prikkels die gemeenten inzetten meer non-materieel zijn en gebaseerd op relaties en waarden.

2.3 Conceptueel model

Onderstaand conceptueel model is voortgekomen uit het theoretisch kader. Het conceptueel model laat zowel de sturing vanuit de gemeente zien, als de niveaus van inclusiviteit. De sturing vanuit de gemeente bestaat uit de rol die de gemeente aanneemt en de instrumenten die worden gebruikt. Dit heeft een effect op de drie niveaus van inclusiviteit. Deze niveaus zijn opgedeeld in de onderdelen kunnen, mogen en willen. Deze drie niveaus samen zijn de totale mate van inclusie bij het uitdaagrecht. Tenslotte kan de mate van inclusie weer effect hebben op welke aanpak de gemeente kiest.

3. Methoden

In dit hoofdstuk zullen de keuzes voor type onderzoek worden toegelicht. Daarna zal worden ingegaan op de methoden voor het verzamelen en analyseren van de data, waarna de operationalisering uiteengezet zal worden. Tot slot zal er worden ingegaan op de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksdesign

In deze paragraaf zal worden uitgelegd waarom er voor bepaald type onderzoek is gekozen. Dit onderzoek is deductief, dit houdt in dat een theorie getest wordt in een specifieke casus (Babbie, 2013). In dit geval is er een conceptueel model dat getest wordt in de praktijk met drie casussen. De casuseenheid hierbij is het uitdaagrecht binnen één gemeente.

Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek, omdat dit type onderzoek kijkt naar de diepere belevingen en interpretaties van mensen. Kwalitatief onderzoek biedt hierdoor de mogelijkheid om achter de cijfers en telbare eenheden te kijken van kwantitatief onderzoek (Boeije, 2014). Aangezien dit onderzoek ernaar streeft om achter het beeld over inclusiviteit van zowel ambtenaren als initiatiefnemers te komen en hierin te kijken naar de effectiviteit van de sturing vanuit de gemeente past kwalitatief onderzoek het beste. Daarnaast biedt kwalitatief onderzoek meer mogelijkheden om de complexiteit te kunnen analyseren en om door de eventuele politieke correctheid heen te prikken (Van Thiel, 2010). Aangezien de redenen om te participeren voor mensen complex zijn en vaak met diepere belevingen te maken hebben is kwalitatief onderzoek hier passend.

Binnen kwalitatief onderzoek bestaan verschillende onderzoekdesigns. Voor dit onderzoek is gekozen voor een 'collective case study'. Een 'collective case study' houdt in dat meerdere casussen met elkaar vergeleken worden (Cresswel, 2013). Er is gekozen voor 'collective', omdat verschillende gemeenten zo met elkaar vergeleken kunnen worden. Deze gemeenten zijn Den Haag, Utrecht en Rotterdam. Deze keuze voor deze gemeenten is gemaakt, omdat ze op een aantal zaken overeenkomen en tegelijkertijd op genoeg dingen verschillen. De overeenkomsten zijn dat het alle drie grote steden zijn in de Randstad, die allen ook al zijn uitgedaagd.

Waarin ze verschillen is de informatievoorziening op de site, wat een uitdaging indienen meer of minder toegankelijk maakt. Daarnaast verschillen de voorwaarden op de andere niveaus van inclusiviteit. Hierdoor lijkt de manier waarop zij omgaan met inclusiviteit te verschillen, waardoor er een (vermeende) variatie op de onafhankelijke variabele is. Binnen het kwalitatieve onderzoek is er dus gekozen voor een 'collective case study', omdat het ervoor zorgt dat betekenissen van inclusiviteit vergeleken kunnen worden binnen deze drie gemeentes (Creswell, 2013).

3.2 Data

3.2.1 Dataverzameling

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende methoden en technieken. Zo is er document analyse geweest en interviews met zowel initiatiefnemers als gemeenteambtenaren.

Document analyse

In de document analyse is gebruik gemaakt van de informatie van de gemeentesites, raadsdocumenten en plannen van het college. Uit dit vooronderzoek is gebleken dat deze drie gemeenten verschillen in de manier waarop informatie te vinden is, hoeveel informatie er te vinden is en hoe makkelijk contactgegevens te vinden zijn. Daarnaast zijn er verschillen te zien in de voorwaarden op het gebied van het niveau van de gemeenschap. Tevens is er ook verschil te zien in hoeveel plannen, kaders en algemene actie er is ondernomen.

Interviews

In alle drie de steden zijn gemeenteambtenaren geïnterviewd om te kijken naar de blik van ambtenaren op inclusiviteit. Van hieruit zal gekeken worden wat voor sturing bij welk niveau toegepast wordt. Voor een contra-indicatie zijn er ook initiatiefnemers geïnterviewd. De interviews zijn semigestructureerd, dit betekent dat er een aantal vragen onder elkaar zijn uitgewerkt, maar dat er ook is open gestaan voor meerdere antwoorden en langere uitweidingen van de respondenten (Boeije, 2010). Deze interviews zijn gehouden via een videobelsysteem en via de telefoon, afhankelijk van de voorkeur van de respondenten. Normaal gesproken had ik deze interviews 'face-to-face' willen doen, maar door de coronacrisis was dit niet mogelijk. Interview via mail in de vorm van enquêtes met gesloten antwoorden waren niet geschikt, omdat dit om ervaringen gaat en al geformuleerde antwoorden dus niet toereikend zijn. Interviews via (video)bellen hebben het voordeel dat ze de mogelijkheid bieden om door te vragen, gezichtsuitdrukkingen te zien en om de manier van spreken te

horen. Ook bood het mij de kans om meer uitleg te kunnen geven en vragen van de andere kant makkelijker te beantwoorden. Bij een telefonisch interview kan er ook goed geluisterd worden naar hoe mensen reageren, daarnaast kan het eventueel minder confronterend zijn dan met beeld erbij.

Binnen de gemeenten is gebruik gemaakt van 'snowball sampling', dit houdt in dat de onderzoeker contact legt met een klein groepje respondenten, om vanuit daar meer respondenten te vergaren (Brymann, 2012). Binnen elke gemeente is begonnen bij de persoon die over het uitdaagrecht gaat en van daaruit is er verder gevraagd naar andere betrokkenen. Zo zijn binnen elke gemeente alle relevante ambtenaren gesproken over het uitdaagrecht en op deze manier zijn er ook initiatiefnemers gesproken.

Anonimiteit

Binnen onderzoek wordt anonimiteit gezien als een belangrijke voorwaarde en het verlies ervan als risico (Bryman, 2012). In dit onderzoek is anonimiteit specifiek van belang om ervoor te zorgen dat medewerkers van de gemeente openlijk kunnen praten over gemeentelijke beleid en collega's. Daarnaast kan het voor de initiatiefnemers van belang zijn, omdat ze in de toekomst nog moeten samenwerken met de gemeente. Alle respondenten zijn gevraagd op wat voor manier ze hun anonimiteit wel of niet gewaarborgd wilden hebben. In principe is alles geanonimiseerd, het enige wat wel bekend is gemaakt is uit welke stad mensen zijn, zodat er wel een vergelijking gemaakt kon worden. Daarnaast hadden sommigen het verzoek om de functie wel bij een citaat te zetten, dit is belangrijk vanwege de lading die daardoor achter een uitspraak kan zitten. In Den Haag is er maar één uitdager, waardoor de anonimiteit van deze persoon wegvalt, hier had deze persoon in kwestie geen problemen mee, omdat deze persoon vaker kritisch is geweest op de gemeente en daar geen negativiteit van heeft ervaren.

3.2.2 Data-analyse

Na het verzamelen van de documenten en het afnemen van de interviews is de data geanalyseerd. Bij kwalitatief onderzoek verloopt het verzamelen en

analyseren van data niet zo strikt als bij kwantitatief onderzoek, vandaar dat het extra belangrijk is om systematisch te werk te gaan (Van Thiel, 2010).

Bij het verzamelen van de data is er een topic lijst opgesteld, aan de hand van deze topic lijst zijn de interviews afgenomen. De interviews zijn opgenomen en daarna woordelijk getranscribeerd. Vervolgens zijn de getranscribeerde teksten met Atlas gecodeerd. Met dezelfde codes is er ook gekeken naar de documenten en sites van de gemeenten. Dit coderen is belangrijk in kwalitatieve analyse, omdat dit ervoor zorgt dat de data in kleinere stukken geordend wordt en het zo met elkaar vergeleken kan worden (Van Thiel, 2010).

De codes en de ordening van de codes zijn voortgekomen uit de constructen en ordening van de operationalisering (zie volgende paragraaf). Binnen deductief onderzoek is de operationalisering altijd in eerste instantie gelijk aan de codes voor het analyseren. Dit omdat deze operationalisering, die voortkomt uit de theorie, getoetst wordt in het onderzoek (Van Thiel, 2010).

3.3 Operationalisering

Vanuit het theoretisch kader zijn de concepten geoperationaliseerd. Deze zijn gemaakt voor de start van het empirisch onderzoek en zijn gebruikt voor de data codering. De operationalisering is opgedeeld in 4 delen.

3.3.1 De niveaus van inclusiviteit

Eerst zullen de drie niveaus geoperationaliseerd worden. Deze niveaus worden weer opgedeeld in kunnen en mogen voor het niveau van de initiatiefnemer en het niveau van de uitvoerders. In deze scriptie zal niet gefocust worden op het aspect van willen voor de initiatiefnemers en uitvoerders, omdat het lastig is om de factoren van willen te bepalen als er alleen mensen worden gesproken die participeren, dus sowieso al willen. Voor de compleetheid van de theorie rondom het onderwerp inclusiviteit wordt deze categorie in het theoretisch kader en conceptueel model wel benoemd. Daarnaast is het belangrijk om te onthouden dat sommige mensen simpelweg niet willen participeren.

De verschillende kleuren van inclusiviteit verwijzen naar de mate van inclusiviteit. Het gaat van rood naar groen, van minder naar meer inclusief. Dit is omdat inclusiviteit een schaal is en niet een dichotome variabele en een uitdaging dus in meer of mindere mate inclusief kan zijn.

	<u>Niveau van initiatiefnemer</u>
	Schaal exclusief – inclusief
Kunnen	<p>Exclusief: Initiatiefnemer heeft altijd veel eigenschappen nodig</p> <p>Inclusief: Initiatiefnemer heeft meestal veel eigenschappen nodig</p> <p>Inclusief: Initiatiefnemer heeft aantal eigenschappen nodig</p> <p>Inclusief: Initiatiefnemer heeft nauwelijks/geen eigenschappen nodig</p>
Mogen	<p>Exclusiviteit: Initiatiefnemer heeft altijd bekendheid en vertrouwen bij de gemeente nodig</p> <p>Inclusief: Initiatiefnemer heeft meestal bekendheid en vertrouwen bij gemeente nodig</p> <p>Inclusief: Initiatiefnemer heeft bekendheid nodig</p> <p>Inclusief: Geen bekendheid en vertrouwen nodig op voor hand nodig</p>

	<u>Niveau van de uitvoerders</u>
	Schaal exclusief – inclusief
Kunnen	<p>Exclusief: Altijd veel eigenschappen nodig</p> <p>Inclusief: Meestal veel eigenschappen nodig</p> <p>Inclusief: Aantal eigenschappen nodig</p> <p>Inclusief: Nauwelijks/geen eigenschappen nodig, alleen bij specifieke situaties</p>
Mogen	<p>Exclusief: De mensen die helpen bij de uitvoering zijn altijd zelfde type mensen als de uitdager, kennen de uitdager en hebben een vertrouwensband</p> <p>Inclusief: De mensen die helpen bij de uitvoering zijn meestal zelfde type mensen als de uitdager, kennen de uitdager en hebben een vertrouwensband</p> <p>Inclusief: De mensen die helpen bij de uitvoering zijn meestal zelfde type mensen als de uitdager, maar kennen de uitdager niet</p> <p>Inclusief: De mensen die helpen bij de uitvoering zijn meestal ander type mensen dan de uitdager en kennen de uitdager niet</p>

	<u>Niveau van de gemeenschap</u>
	Schaal exclusief – inclusief
Kunnen	<p>Exclusief: De gemeenschap kan niet laten weten wat zij vindt</p> <p>Inclusief: De gemeenschap kan bij uitzondering laten weten wat zij vindt</p> <p>Inclusief: De gemeenschap kan soms laten weten wat zij vindt</p> <p>Inclusief: De gemeenschap kan meestal/altijd laten weten wat zij vindt</p>
Mogen	<p>Exclusief: Er mag altijd een selecte groep mensen profiteren van een uitdaging en dit zijn dezelfde type mensen als de uitdager</p> <p>Inclusief: Er mag meestal een selecte groep mensen profiteren van een uitdaging en dit zijn dezelfde type mensen als de uitdager</p> <p>Inclusief: Er mag meestal een selecte groep mensen profiteren van een uitdaging en dit zijn ander type mensen dan de uitdager, om mensen te helpen</p> <p>Inclusief: In de meeste gevallen mag iedereen profiteren van een uitdaging</p>
Willen	<p>Exclusief: De ideeën van de uitdager zijn niet representatief voor de gemeenschap</p> <p>Inclusief: De ideeën van de uitdager zijn nauwelijks representatief voor de gemeenschap</p> <p>Inclusief: De ideeën van uitdager zijn soms representatief voor de gemeenschap</p> <p>Inclusief: De ideeën van uitdager zijn meestal/altijd representatief voor de gemeenschap</p>

3.3.2 De overheidsrollen

In onderstaande tabel worden de 5 mogelijke overheidsrollen geoperationaliseerd op de verschillende niveaus. Deze operationalisering is gebaseerd op het rapport van de Raad voor het openbaar bestuur in 2012.

	Initiatiefnemer	Uitvoerders	Gemeenschap
Loslaten	Gemeente laat los qua oproep of ondersteuning	Gemeente laat de uitdager los bij selectie uitvoerders	Gemeente laat de uitdager los op het gebied van draagvlak en wie er mag profiteren van een initiatief
Faciliteren	<p>Hoe meer van deze 3 punten wordt gedaan, hoe meer een gemeente faciliteert:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Gemeente heeft een aanspreekpunt en contactpersoon voor de uitdager -Gemeente heeft randvoorwaarden voor een uitdaging -Gemeente heeft randvoorwaarden duidelijk gecommuniceerd, bijvoorbeeld via de site <p>Schaal van faciliteren, aan de hand van hoeveel kenmerken:</p> <p>1 = Faciliteren</p> <p>2 = Faciliteren</p> <p>3 = Faciliteren</p>	Gemeente ondersteunt de initiatiefnemer bij uitvoerders selecteren	Gemeente ondersteunt zodat initiatiefnemer draagvlak en impact kan toetsen
Stimuleren	<p>Hoe meer van deze 6 punten wordt gedaan, hoe meer een gemeente stimuleert:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Gemeente heeft randvoorwaarden voor een uitdaging 	Gemeente stimuleert dat initiatiefnemers een bepaalde groep uitvoerders selecteert	Gemeente stimuleert dat initiatiefnemers draagvlak en maatschappelijke impact gaan toetsen

	<ul style="list-style-type: none"> -Gemeente heeft randvoorwaarden duidelijk gecommuniceerd, bijvoorbeeld via de site -Gemeente heeft vast aanspraakpunt en contactpersoon voor uitdager -Gemeente heeft ambassadeur voor de uitdaging die 1-op-1 begeleiding biedt -Gemeente roept op voor challenges -Gemeente stimuleert dat bepaalde groepen mensen een uitdaging indienen <p>Schaal van stimuleren, aan de hand van hoeveel kenmerken</p> <p>1-3: Stimuleren</p> <p>3-5: Stimuleren</p> <p>6: Stimuleren</p>		
Regisseren	<p>Hoe meer van deze twee punten wordt gedaan, hoe meer een gemeente regisseert:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Gemeente organiseert de context en brengt mensen bij elkaar waardoor er ideeën ontstaan voor uitdagingen -Gemeente organiseert de context en brengt mensen bij elkaar waardoor de uitdaging actief verder geholpen wordt 	<p>Gemeente brengt mensen in contact met elkaar en de uitdager die kunnen helpen met de uitvoering of organiseert de context zodat mensen met elkaar in contact kunnen komen</p>	<p>Gemeente gaat zelf (eventueel met behulp van initiatiefnemer) draagvlak en impact toetsen</p>

Reguleren	Er is in wet- en regelgeving opgenomen wie wanneer uitdagingen kunnen indienen	Er is in wet- en regelgeving opgenomen wie er mogen/moeten helpen bij de uitvoering van een uitdaging	Er zijn regels over draagvlak en wie er mee kunnen profiteren van een uitdaging opgenomen in wet- en regelgeving
------------------	--	---	--

3.3.3 De beleidsinstrumenten

De volgende operationalisering gaat in op de drie verschillende typen beleidsinstrumenten in combinatie met de niveaus van inclusiviteit. De operationalisering van de drie categorieën is gebaseerd op de literatuur over de wortel, preek en stok (Brukas & Sallnäs, 2012; Vedung & Van Doelen, 1998).

	Initiatiefnemer	Uitvoerders	Gemeenschap
Dwang	Gemeente heeft eisen over wie er een uitdaging kan en mag indienen	Gemeente heeft eisen bij de selectie van uitvoerders	Gemeente heeft eisen op het gebied van draagvlak en wie er mag profiteren
Overtuigen	Gemeente probeert inwoners te overtuigen van nut van uitdaging en probeert inwoners te overtuigen om op bepaalde vlakken zelf een uitdaging in te dienen.	Gemeente probeert initiatiefnemer te overtuigen van belang van bepaalde selectie uitvoerders, en verschaft hier informatie over.	Gemeente probeert initiatiefnemer ervan te overtuigen dat draagvlak en maatschappelijke impact van belang zijn.
Belonen	Gemeente zorgt voor extra (financiële) beloning als inwoner uitdaging indient	Gemeente zorgt voor extra (financiële) beloning als initiatiefnemer een bepaalde selectie van uitvoerders kiest.	Gemeente zorgt voor extra (financiële) beloning als initiatiefnemer bepaalde keuzes maakt op het gebied van draagvlak en sociale impact.

3.3.4 De rollen en instrumenten

Deze operationalisering is de samenkomst van de literatuur over wortel, preek en stok (Brukas & Sallnäs, 2012; Vedung & Van Doelen, 1998) samen met het stuk over de rollen die een overheid kan aannemen van de Raad voor openbaar bestuur (2012).

	Dwang	Overtuigen	Belonen
Loslaten	X	X	X
Faciliteren	X	X	X
Stimuleren	Gemeente heeft voorwaarden en eisen voor een uitdaging	Gemeente probeert uitdager te overtuigen om iets wel of niet te doen	Gemeente probeert uitdager te stimuleren door een beloning uit te delen
Regisseren	Gemeente heeft de voorwaarden en eisen over de regie	Gemeente heeft de regie en probeert initiatiefnemer te overtuigen om mee te doen	Gemeente heeft de regie en beloont initiatiefnemer als die meewerkt
Reguleren	Het staat in wet- en regelgeving vastgelegd dat de uitdaging bepaalde eisen heeft anders gaat de uitdaging niet door	X	In wet- en regelgeving staat vastgelegd dat de initiatiefnemer een beloning krijgt voor bepaalde keuzes

3.4 Betrouwbaarheid en validiteit

In deze paragraaf zal eerst naar de betrouwbaarheid gekeken worden en vervolgens naar de validiteit van dit onderzoek. De reden voor deze volgorde is dat een onderzoek wat niet valide is nog wel betrouwbaar kan zijn, maar andersom niet (Van Thiel, 2010).

3.4.1 Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid wordt in een onderzoek bepaald door nauwkeurigheid en consistentie waarmee de variabelen worden gemeten (Van Thiel, 2010).

Nauwkeurigheid slaat op het feit dat de meetinstrumenten die gebruikt zijn nauwkeurig moeten zijn en onderscheid moeten maken tussen verschillende waarden. Consistentie gaat over de herhaalbaarheid van het onderzoek, hierbij zou het onderzoek als het nogmaals onder dezelfde omstandigheden wordt uitgevoerd tot dezelfde uitkomsten moeten komen.

De nauwkeurigheid van de meetinstrumenten, in het geval van dit onderzoek dus interviews en document analyse, hangt samen met de nauwkeurigheid van de operationalisering. De codes waarmee de teksten worden geanalyseerd zijn immers gebaseerd op deze operationalisering. De constructen in de operationalisering moeten het mogelijk maken om verschillende waarden van elkaar te onderscheiden. Dit betekent dat één bepaalde uitspraak bijvoorbeeld niet zowel bevorderend voor de inclusiviteit van een initiatiefnemer kan zijn, als tegelijkertijd verslechterend. Door deze constructen uit de literatuur af te leiden wordt de nauwkeurigheid gewaarborgd. Tevens is gebleken dat de constructen vanuit de operationalisering terugkwamen in de interviews en documentanalyse.

Consistentie is lastiger bij kwalitatief onderzoek. Aangezien de onderzoekseenheden mensen zijn en mensen zich kunnen ontwikkelen, waardoor de resultaten anders kunnen zijn (Van Thiel, 2010). In dit onderzoek is dat niet anders. Bovendien is het extra risico in dit onderzoek ook dat het gemeentebestuur kan veranderen, door een nieuw college of functieveranderingen. Daarnaast zouden deze interviews er ook toe kunnen leiden dat medewerkers nogmaals over dingen gaan nadenken, waardoor ze

dingen anders gaan bekijken en doen. Er is getracht de consistentie zoveel mogelijk te waarborgen door alles goed te noteren en bij te houden.

3.4.2 Validiteit

Er zijn twee soorten validiteit: intern en extern (Van Thiel, 2010). Interne validiteit gaat over of er in een onderzoek gemeten wordt wat de onderzoeker tracht te meten. Externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van de resultaten van een onderzoek.

Interne validiteit

Om te kijken naar de interne validiteit is het belangrijk om nogmaals kritisch te kijken naar de operationalisering. Tevens moet er gekeken worden of het onderzoek iets kan zeggen over het object van het onderzoek.

De constructen in de operationalisering zijn gebaseerd op theorie en er is vanuit de praktijk gebleken dat deze accuraat zijn. Hieruit kan geconcludeerd worden dat bij de operationalisering is gekozen voor de juiste constructen. Om te bekijken of het onderzoek iets kan zeggen over het object van het onderzoek, is het belangrijk om te kijken of de juiste onderzoekseenheden zijn gekozen. De onderzoekseenheden die zijn gekozen zijn ambtenaren uit verschillende teams van de drie gemeenten die te maken hebben gehad met het uitdaagrecht in hun gemeente, zodat er een geheel beeld kon ontstaan van verschillende blikken binnen de gemeente. Op deze manier zijn alle sleutelpersonen binnen de gemeentelijke organisaties over het uitdaagrecht gesproken.

Daarnaast zijn per gemeente ook initiatiefnemers geïnterviewd. In Rotterdam zijn er twee van de in totaal 14 uitdagingen geïnterviewd. In Utrecht één van de in totaal 6 uitdagingen en in Den Haag is er tot nu toe één uitdaging geweest, waarvan de initiatiefnemer is geïnterviewd. Bij de initiatiefnemers is er getracht de initiatiefnemers zo representatief mogelijk te maken voor alle uitdagers in een gemeente. In de gemeente Den Haag is er één uitdaging geweest, waardoor deze ene initiatiefnemer dus automatisch representatief is voor Den Haag. In Rotterdam zijn twee initiatiefnemers gesproken, eentje die recent heeft uitgedaagd en eentje die een van de eerste is die heeft uitgedaagd. Dit zorgt

ervoor dat er van beide periodes een indruk is over hoe het proces is verlopen. Ook is er zowel in Utrecht als Rotterdam in elk interview, met ambtenaren en initiatiefnemers, naar veel voorbeelden gevraagd van uitdagingen, waardoor er een completer beeld is ontstaan. Door deze drie gemeenten te bekijken die verschillen in de manier waarop zij met inclusiviteit omgaan, terwijl de rest van de kenmerken van de stad zelf redelijk overeenkomen, kan er wat gezegd worden over de effectiviteit van de (ontbrekende) sturing van gemeenten.

Tevens draagt de combinatie van meetinstrumenten, interviews en documentanalyse, bij aan de interne validiteit. Door deze variatie kunnen er patronen ontdekt worden, daarnaast kan er op een andere manier naar de gemeente gekeken worden. Door het bestuderen van de site kan men bijvoorbeeld zien hoeveel de gemeente daadwerkelijk doet aan het toegankelijk maken van het uitdaagrecht, in plaats van slechts te kijken naar de antwoorden in de interviews.

Echter zijn er ook een aantal zaken die niet bijdragen aan de interne validiteit van dit onderzoek. Allereerst zijn er in Utrecht alleen initiatiefnemers van één uitdaging geïnterviewd en kan de blik van de initiatiefnemer in Utrecht alleen door deze mensen vertolkt worden, samen met de verhalen van ambtenaren over initiatiefnemers. Daarnaast heeft het wereldwijde coronavirus ook geen positieve invloed gehad op het onderzoek. Gedurende het onderzoek brak namelijk het coronavirus uit, waardoor live interviews geen optie meer waren. De interviews in dit onderzoek zijn daardoor afgenomen via (beeld)bellen, het is hierdoor mogelijk dat bepaalde gezichtsuitdrukkingen misschien niet duidelijk zijn overgekomen. Echter is er, ook bij het transcriberen, goed gelet op stemgeluid en manier van praten, zoals blijkt van twijfels. Ook is er, zo goed als dit gaat, bij het videobellen goed gelet op gezichtsuitdrukkingen.

Externe validiteit

Bij de externe validiteit gaat het erom of de uitkomsten van het onderzoek generaliseerbaar zijn. In het geval van dit onderzoek draait het dus om de vraag of de uitkomsten van inclusiviteit bij het uitdaagrecht en de sturing daarop van gemeenten ook van toepassing zijn op andere gemeenten.

Er zijn elementen in dit onderzoek die negatief werken op de externe validiteit. Aangezien de onderzochte gemeenten allen grote gemeenten zijn in de Randstad is dit negatief voor de generaliseerbaarheid bij kleinere gemeenten en/of gemeenten buiten de Randstad.

Echter zijn zoals eerder benoemd wel alle betrokken ambtenaren bij het uitdaagrecht geïnterviewd. Dit zorgt ervoor dat er een representatief beeld is ontstaan over wat gemeenteambtenaren vinden. Zoals eerder benoemd was dit in het geval van de initiatiefnemers wat lastiger. Aangezien er in Utrecht maar één uitdaging is gesproken is dit minder representatief. Dit is geprobeerd ondervangen te worden door in de interviews met ambtenaren aandacht te besteden aan de verscheidenheid van uitdagingen en hoe die processen zijn verlopen. Uiteraard dekt dit niet geheel de lading, want het is nog steeds vanuit het perspectief van de ambtenaar.

4. Empirisch hoofdstuk

In dit hoofdstuk zullen de resultaten uit de document-analyse en de interviews gebruikt worden voor een analyse per gemeente. In deze analyse worden drie zaken bij elk niveau bekeken. Allereerst wordt het beeld van de geïnterviewden, zowel de ambtenaren als de initiatiefnemers, besproken over de mate van inclusie per niveau. Vervolgens wordt uiteengezet wat voor sturing de gemeente heeft ingezet en het effect hiervan.

4.1 Den Haag

In Den Haag is er tot nu toe één uitdaging geweest. Deze uitdaging is ingediend door een wijkberaad, onder leiding van de voorzitter. Deze uitdaging heeft twee onderdelen. Enerzijds gaat dit over het groenbeheer van een parkje, anderzijds gaat dit over het overnemen van een speel-uitleen.

4.1.1 Niveau van de initiatiefnemer

De mate van inclusie

“Daar heb je wel een stevige organisatie voor nodig”

Dit bovenstaande citaat laat het algemene beeld zien van de geïnterviewden in Den Haag over de inclusiviteit van de initiatiefnemer. Zowel van de kant van de gemeenteambtenaren, als van de uitdager in Den Haag kwam naar voren dat het uitdaagrecht een behoorlijk exclusief instrument is. Zo geven de geïnterviewden aan dat iemand behoorlijk wat in huis moet hebben om een initiatief in te dienen. Een initiatiefnemer heeft een sterke groep mensen nodig, die blijft doorzetten en die weet hoe dit soort plannen geschreven moeten worden.

Het beeld wat de geïnterviewden hebben over het uitdaagrecht komt overeen met het profiel van de enige uitdager in Den Haag. De uitdager in Den Haag is namelijk het wijkberaad uit een over het algemeen hoogopgeleide wijk. De voorzitter van het wijkberaad is een oudere man, hoogopgeleid, uit het bedrijfsleven, die zijn mannetje wel kan staan en doorgaat tot hij zijn doel bereikt heeft.

Daarnaast blijkt dat er veel kennis moet zijn op het gebied van algemene overheidszaken zijn en dat men moet weten waar ze moeten zijn binnen het

gemeentelijke apparaat. De voorzitter van het wijkberaad in Den Haag is iemand die al jaren samenwerkt met de gemeente. Hij gaf aan dat dit zeker heeft geholpen, niet alleen om de weg te vinden, maar ook om deuren te openen, omdat men hem al vertrouwde in zijn capaciteiten. Daarnaast heeft de initiatiefnemer in Den Haag zijn eigen netwerk ingezet om druk te zetten bij de wethouder.

Dat er een bepaalde mate van exclusiviteit is bij het uitdaagrecht is, volgens de meeste gemeenteambtenaren, ook wel terecht, zo geeft er één aan dat: *“Je doet ook nogal wat. Je daagt de stad uit door te zeggen nou een bepaalde taak die of door het gemeenteapparaat zelf of in opdracht van het gemeenteapparaat door andere partijen wordt uitgevoerd, dat kunnen wij beter. Dus sowieso trek je toch wel een beetje een grote broek aan. Ja en dat is soms terecht hé, maar je moet het wel waar kunnen maken.”*

Sturing

De sturing vanuit de gemeente op het niveau van de initiatiefnemer ligt tussen ‘loslaten’ en ‘faciliteren’ in. Door de document-analyse blijkt dat er geen randvoorwaarden of richtlijnen zijn opgesteld voor het uitdaagrecht. Daarnaast was er weinig te analyseren qua informatievoorziening, aangezien er geen informatie vanuit de gemeente te vinden was. Er zijn enkel twee moties te vinden en voornemens vanuit het college (Raadsinformatie Gemeente Den Haag, 2017).

Vanuit de interviews blijkt dat er wel één contactpersoon was bij deze uitdaging, die de initiatiefnemer door de gemeente heen leidde en het gesprek aan ging met verschillende afdelingen. Dit vaste aanspreekpunt werd zowel door de gemeenteambtenaren, als door de initiatiefnemer als belangrijke voorwaarde aangedragen. Over de laagdrempeligheid voor het binnenkomen van een initiatief waren de ambtenaren positief. Door het systeem van stadsdelen komen initiatieven volgens hen goed binnen, ondanks dat er geen vast persoon of team is voor het uitdaagrecht. Specifiek voor het uitdaagrecht bestaan er bij de ambtenaren veel twijfels over het proces en wie waarover gaat.

Het enige waardoor de gemeente iets anders heeft gedaan dan ‘loslaten’ is door wel gebruik te maken van één vaststaand contactpersoon. Dit valt onder

‘faciliteren’, maar doordat ze geen randvoorwaarden hebben opgesteld vallen ze tussen ‘loslaten’ en ‘faciliteren’ in.

Effect

“Maar wij zijn heel eigenwijs hier hoor, als de gemeente iets niet doet wat wij vragen, of richting aangeven, dan zeggen we “Niet? Oké dan doen we het zelf”.”

Zo sprak de uitdager in Den Haag over de ontbrekende sturing vanuit de gemeente. Dit citaat geeft duidelijk aan wat het effect is van deze ontbrekende sturing vanuit de gemeente. Ondanks alle voordelen die deze man had, namelijk dat hij de gemeente al kende door jarenlange samenwerking, zijn eigen ervaring in het bedrijfsleven, een krachtige vrijwilligersorganisatie, zijn netwerk waaronder ook de wethouder viel en een behoorlijke dosis doorzettingsvermogen, heeft het hem alsnog ontzettend veel moeite en tijd gekost om zijn uitdaging erdoor heen te krijgen. Tevens is het belangrijk om aan te geven dat de initiatiefnemer het uitdaagrecht alleen maar kent door een medewerker van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, niet door de gemeente zelf. De initiatiefnemer geeft dan ook aan dat er meer ondersteuning, ook bij het schrijven van het plan, zou moeten zijn als de gemeente wil dat ook anderen een uitdaging gaan indienen.

4.1.2 Niveau van de uitvoerders

De mate van inclusie

Het beeld over de mate van inclusie voor uitvoerders verschilde tussen de initiatiefnemer en de gemeenteambtenaren. De gemeenteambtenaren wilden dit vooral loslaten en hadden hier nog niet echt over nagedacht. De initiatiefnemer gaf aan hier wel al over na te hebben gedacht. De uitdaging in Den Haag betreft namelijk ander type mensen dan wat de uitdager zelf is. De mensen die in de speel-uitleen gaan staan zijn namelijk mensen met een klein pensioen, die eenzaam zijn of een uitkering hebben. Op deze manier maakt de initiatiefnemer zijn uitdaging inclusiever, omdat meer mensen mee mogen doen.

Sturing

Sturing vanuit de gemeente op wie er gingen helpen bij de uitvoering was afwezig. Doordat de gemeente geen randvoorwaarden had opgesteld voor het uitdaagrecht konden er geen eisen gesteld worden door de gemeente, naast de noodzakelijke kwaliteitseisen. Tevens blijkt dat de gemeenteambtenaren hier ook niet over hadden nagedacht.

Effect

Het effect van deze ontbrekende sturing is tweeledig. Enerzijds zorgde dit ervoor dat de initiatiefnemer duidelijk heeft gezegd niet een contract te willen met meer eisen, dan de huidige organisaties in hun contract hadden. Hierdoor konden er niet dingen instaan zoals maatschappelijke meerwaarde of het betrekken van bepaalde groepen. De gemeente heeft hierin, misschien ook wel deels gedwongen, gekozen om los te laten.

Dit heeft echter niet betekend dat de initiatiefnemers hier niet zelf mee bezig zijn geweest, zoals hierboven te lezen is. In dit geval heeft het zelfregulerend vermogen van de uitdaging de inclusiviteit dus opgepakt.

4.1.3 Niveau van de gemeenschap

De mate van inclusie

Zowel de gemeenteambtenaren als de uitdager geven aan dat deze initiatiefnemer een grote achterban heeft in de wijk. Dit wijkberaad heeft namelijk voor veel zaken contact met wijkbewoners en staat midden in de wijk. Door de vele activiteiten die worden georganiseerd spreekt het wijkberaad een hoop mensen. Daarnaast zijn er ongeveer 300 vrijwilligers aangesloten bij dit wijkberaad. Op deze manier komen de geïnterviewden tot de conclusie dat deze uitdager de wijk representeert.

Daarnaast is de initiatiefnemer van plan om de speelgoed-uitleen langer open te houden, de vorige uitvoerder haalde het vereiste aantal open uren namelijk bij lange na niet. Hierdoor kunnen meer mensen langer profiteren van de uitleen, omdat deze langer open is. Hierdoor heeft het een positief effect op de gemeenschap.

Sturing

Net als bij het niveau van de uitvoerders heeft ook hierbij de initiatiefnemer aangegeven dat eisen op dit vlak niet gesteld konden worden. De gemeente heeft hierin wel geprobeerd het gesprek aan te gaan met de initiatiefnemer over het belang van draagvlak. In de gesprekken tussen initiatiefnemer en gemeente is het dus wel over draagvlak gegaan. Er is hierin echter niets concreets gebeurd voor inspraak van de wijkbewoners.

Effect

“Het wijkberaad heeft al een enorm netwerk en draagvlak in de wijk. Daar is op verder geborduurd. Dat hoefde niet begeleid te worden vanuit de gemeente.”

Zoals blijkt uit dit citaat heeft de gemeente gezien dat dit wijkberaad een grote achterban heeft. Hierdoor vond de gemeente het niet noodzakelijk om hier nog verder naar te kijken, ze gaven aan hier anders meer aandacht aan geschonken te hebben. In dit geval lijkt de gemeente uit te gaan van het zelfregulerend vermogen van de initiatiefnemer en de al bestaande achterban. Het effect lijkt, in ieder geval volgens gemeente en initiatiefnemer, te zijn dat wat de gemeenschap wil ook wordt uitgevoerd. Alleen kon er dus niet daadwerkelijk inspraak geleverd worden over deze specifieke uitdaging.

4.1.4 Conclusie Den Haag

In Den Haag is er nog weinig gebeurd omtrent het uitdaagrecht, er bestaan veel twijfels en er zijn geen randvoorwaarden. Dit zorgt ervoor dat het uitdaagrecht niet erg toegankelijkheid is in Den Haag. Wie er wordt betrokken bij de uitvoering van een uitdaging en hoe inclusief deze groep is, wordt volledig overgelaten aan het zelfregulerend vermogen van de uitdagers. Dit geldt ook voor wat de uitdager wil doen met draagvlak en wie er gebruik mogen maken van de uitdaging. In het geval van de uitdaging in Den Haag heeft dit niet betekend dat de initiatiefnemer geen rekening heeft gehouden met deze punten. In Den Haag laat de uitvoerder namelijk mensen die het lastiger hebben op financieel vlak of door eenzaamheid, helpen bij de uitvoering van de uitdaging. Daarnaast laten ze evenveel mensen profiteren, of eventueel meer doordat de speel uitleen langer open is. Het

draagvlak is niet daadwerkelijk getoetst, maar zowel de gemeente als de initiatiefnemer gingen er, door eerdere gebeurtenissen, vanuit dat het met het draagvlak wel goed zat. In de tabel hieronder is een overzicht te zien van alle verschillende niveaus in Den Haag.

	Niveau initiatiefnemer		Niveau uitvoerders		Niveau gemeenschap		
	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Willen
Beeld	Exclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief?
Sturing	Loslaten/ Faciliteren		Loslaten		Loslaten		
Effect	Exclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief?

Er is nog een extra gevolg opgevallen naar aanleiding van de ontbrekende sturing. De missende voorwaarden, zo ook op het gebied van uitvoering en draagvlak, zorgde er allereerst voor dat de uitdager ook geen eisen accepteerde. Dit maakte het voor de ambtenaren moeilijker om een gesprek over deze onderwerpen te voeren. In dit geval lijkt het erop dat als mensen genoeg in huis hebben om door de gemeente heen te komen hier meer een echte uitdagende sfeer hangt dan een samenwerkende. Hierdoor bepaalt de initiatiefnemer veel meer zijn of haar eigen regels, want er zijn er geen vanuit de gemeente. Als de gemeente loslaat kunnen ze de controle dus ook helemaal kwijtraken en zijn ze daarmee compleet afhankelijk van de initiatiefnemer.

4.2 Utrecht

In Utrecht zijn er tot nu toe zes initiatieven geweest, sinds de start met dit nieuwe instrument in 2016. De gemeente is toen zelf begonnen met een pilot, waarbij 4 initiatieven meededen. In Utrecht is het uitdaagrecht door deze 4 initiatieven omgedoopt tot het bewonersbod.

4.2.1 Niveau van de initiatiefnemer

De mate van inclusie

Uit de interviews komt een erg genuanceerd antwoord over of het uitdaagrecht een inclusief instrument is voor de initiatiefnemers. Volgens de geïnterviewden hangt de mate van inclusie heel erg af van het type uitdaging. De meesten geven echter wel aan dat het over het algemeen heel wat vraagt, zoals uit deze uitspraak ook blijkt:

“Ik denk op het moment dat mensen echt een bewonersbod uitbrengen het inderdaad wel echt wat vraagt.”

Echter weet één van de geïnterviewden mij te vertellen dat er één uitdaging is, van de zes, waar de initiatiefnemers niet tot de standaard participatie-elite behoort. Ze omschrijft dit als volgt:

“Dat is eigenlijk heel kleinschalig, hele gewone mensen. Geen binnenstadbewoners die hoogopgeleid zijn, maar gewoon: mensen”

Hieruit blijkt dat niet alleen de participatie-elite een uitdaging zou kunnen indienen.

Vanuit de initiatiefnemers kwam echter wel naar voren dat ze zichzelf erg moesten bewijzen tegenover de gemeente, voordat er echt gereageerd werd op hun uitdaging. Daarnaast waren deze initiatiefnemers al jarenlang vrijwilligers en hadden ze dus al veel contact met de gemeente, waardoor ze veel mensen en wegen binnen de gemeente al kenden. Deze groep initiatiefnemers nam ook deel aan andere initiatieven en zat in de wijkraad. Ook de ambtenaren geven aan dat dit vertrouwen vanuit de gemeente erg belangrijk is om taken te mogen uitvoeren. Vanuit de ambtenaren kwam ook naar voren dat de uitdagers vaak al bekend zijn bij en met de gemeente.

Sturing

Op de meeste vlakken valt Utrecht onder 'stimuleren'. Dit blijkt allereerst uit het feit dat de gemeente zelf gestart is met het uitdaagrecht, door middel van een pilot van 4 bewonersbiedingen in 2016 (Gemeente Utrecht, 2019). Hierbij lag het initiatief bij de gemeente en hebben ze het uitdaagrecht gestimuleerd. Tevens heeft de gemeente haar randvoorwaarden van het uitdaagrecht en op welke taken er een uitdaging gedaan mag worden duidelijk vermeld op de site. De site beschikt over voorbeelden en filmpjes, ook is het duidelijk waar je heen kan mailen of bellen met een idee voor een initiatief of andere vragen. Dit maakt het toegankelijker voor mensen om informatie in te winnen of een bod in te dienen. Daarnaast staan in de raadsbrief van juni 2019 vervolgstappen genoemd. Hieronder valt onder andere dat er duidelijke ingang moet zijn voor het bewonersbod. Er wordt aangegeven dat mensen die een bewonersbod willen indienen dit digitaal en offline moeten kunnen doen, bij het standskantoor of wijkbureau (Gemeente Utrecht, 2019).

Vanuit de interviews is het duidelijk geworden dat de gemeente stimuleert door projectleiders en aanspreekpunten aan te stellen van initiatieven. Tevens mocht de initiatiefnemer die is geïnterviewd ook zelf mensen inhuren, om het proces makkelijker te maken. Tevens blijkt uit de interviews dat de wijkbureaus helpen bij het indienen, als dit mensen niet zelf lukt. Verder komt er in de interviews naar voren dat de medewerkers van de gemeente soms zelf het uitdaagrecht aandragen als instrument, wanneer dit passend is en de initiatiefnemer dit nog niet kent. Zo geeft een ambtenaar aan dat er tot nu toe maar één iemand is geweest die echt vanuit zichzelf een uitdaging heeft ingediend, voor de rest is het allemaal vanuit de gemeente aangedragen.

Ze legt uit dat deze ene echte uitdaging te maken heeft met de initiatiefnemer zelf, die erg geïnteresseerd is in nieuwe democratie en participatievormen.

"Maar zo zijn natuurlijk niet zoveel mensen, die daar überhaupt verstand van hebben" vervolgt ze, waarnaar ze concludeert dat echt indienen bijna nooit gebeurt. Het is hierin dus belangrijk, zoals alle ambtenaren aangeven, dat medewerkers van de gemeente het uitdaagrecht in een initiatief herkennen.

Anders dienen alleen mensen een uitdaging in met een grote kennis en interesse

in participatie en politiek. Uit al deze zaken blijkt dat Utrecht in zekere mate stimuleert.

Echter valt Utrecht niet geheel onder stimuleren, omdat de gemeente niet groepen mensen stimuleert om een uitdaging in te dienen. Dit heeft de gemeente wel in het begin gedaan bij de pilots, maar daarna niet meer. Dit wordt wel in de raadsbrief genoemd als streven voor de gemeente. In deze brief wordt namelijk benoemd dat de gemeente actief gaat zoeken naar bewonersbod bij elke aanbesteding of subsidietender. Samenhangend daarmee wordt er geschreven dat er proactief gezocht gaat worden naar kansen in programma's voor het bewonersbod. Dit komt ook in de interviews met de ambtenaren terug waarin ze aangeven dat ze hier wel voor zijn, maar dat dit op het moment nog niet gebeurt. De reden hiervoor is dat er op dit moment niet genoeg aandacht en tijd voor wordt vrijgemaakt, waardoor niemand hieraan toekomt. Echter wordt er ook aangegeven dat men vindt dat het enthousiasme en daarmee het initiatief van de bewoners zelf moet komen, omdat dit juist de kracht is van het uitdaagrecht. Er moet volgens de ambtenaren dus niet te veel gestimuleerd worden door gemeentes.

Effect

De meeste zaken bij de gemeente Utrecht zorgen ervoor dat inclusiviteit op het niveau van de initiatiefnemers toeneemt. De hulp die geboden wordt bij het indienen van een uitdaging en de mogelijkheid tot het offline indienen zorgen ervoor dat meer mensen, dan voorheen, een uitdaging kunnen indienen. Daarnaast wordt er aangegeven dat medewerkers op de hoogte zijn van het uitdaagrecht en dat in veel gevallen de bewoner niet zelf met het idee voor een uitdaging hoeft te komen, maar dat dit vaak wordt aangedragen als mogelijkheid door de gemeente zelf.

Echter wordt ook erg vaak aangegeven dat in veel gevallen het nog steeds veel capaciteiten vereist. De initiatiefnemers gaven aan veel tijd te hebben, gemeentelijke wegen te kennen en gebruik te maken van het eigen netwerk. Zij zagen dit dan ook als noodzakelijk om een uitdaging in te dienen.

4.2.2 Niveau van de uitvoerders

De mate van inclusie

De gemeenteambtenaren gaven aan dat de meeste initiatiefnemers in Utrecht een vaak al van tevoren bestaande groep zijn, die al contact stonden met de gemeente voordat er een bod werd ingediend. Deze initiatiefnemers hebben daardoor al zelf mensen uitgezocht om te helpen bij de uitvoering. Men gaat hierin toch vaak voor een vertrouwde groep en vindt dit ook fijner werken. Het voordeel van een vertrouwde, al bestaande vrijwilligersgroep beaamde ook de geïnterviewde initiatiefnemer zelf. Alle geïnterviewden, zowel initiatiefnemers als ambtenaren, gaven echter wel aan dat in theorie de meeste mensen zouden moeten kunnen helpen bij de uitvoering, behalve als het om specifieke zaken gaat waar iemand voor geschoold moet zijn zoals verpleging.

Sturing

“Nee, de uitvoering laten we bij de initiatiefnemers”

Zo zei één van de geïnterviewde ambtenaren toen er gevraagd werd naar de uitvoering. De gemeente Utrecht laat, zoals blijkt uit bovenstaand citaat, de uitvoering zoveel mogelijk vrij aan de initiatiefnemers. Ze geven alleen aan dat als het om bepaalde taken gaat, niet iedereen die zou mogen uitvoeren, omdat het anders onverantwoordelijk is. Zoals één gemeenteambtenaar zei hing het af van:

“Wat de impact is op het moment dat het misgaat”

De gemeente helpt uiteraard wel als er dingen geregeld moeten worden, maar als het gaat om de selectie van uitvoerders laten ze dit vrij aan de initiatiefnemer. Ook in de raadsbrief of andere documenten is hier niets over te vinden.

Effect

Dat de gemeente geen aandacht heeft voor de selectie van uitvoerders, betekent natuurlijk niet dat er automatisch mensen worden buitengesloten. Het betekent echter wel dat dit misschien sneller gebeurt, omdat de gemeente hier niet het gesprek over begint of op ingrijpt. Aangezien het voor het groepsproces handig kan zijn dat mensen elkaar kennen en vertrouwen kan dit ervoor zorgen dat niet

iedereen mee mag doen. De gemeente grijpt hier niet op in, waardoor als dit niet uit de initiatiefnemer zelf komt, niet iedereen mee mag doen.

4.2.3 Niveau van de gemeenschap

De mate van inclusie

“Maar wat zij doen is juist mensen, die echt kwetsbare bewoners, een kans geven”

Dit citaat laat zien dat er in Utrecht belang wordt gehecht aan de sociale impact van een uitdaging. De ambtenaren geven aan dat initiatiefnemers veel bezig zijn met deze impact en de maatschappij een stukje inclusiever maken, er zijn bijvoorbeeld initiatieven gericht op hulpbehoevenden. De ambtenaren gaven tevens aan dat initiatiefnemers meestal ook bezig zijn met inspraak van de gemeenschap. Zo ontstaat het beeld dat er in Utrecht zeker oog is voor de inclusiviteit van de gemeenschap.

Sturing

“Uiteindelijk moet het meerwaarde hebben en moeten we meer impact bereiken”

Zo is het motto van een geïnterviewde gemeenteambtenaar in Utrecht en zo lijken de rest van de ambtenaren er ook in te staan. In de sturing van de gemeente Utrecht staat de impact en het draagvlak van een uitdaging hoog in het vaandel. Zoals ook blijkt uit onderstaand citaat, is er binnen de gemeente zowel aandacht voor het aspect van wie er mee mogen profiteren en of de gemeenschap hetzelfde wil:

“Aandacht voor draagvlak en openheid voor andere bewoners om er gebruik van te gaan maken, dat zijn wel allemaal randvoorwaarden om daar publiek geld in te gaan steken.”

Uit de interviews met zowel de ambtenaren als de initiatiefnemers bleek dat de gemeente altijd stimuleert om in ieder geval rekening te houden met het draagvlak. In sommige gevallen is de gemeente zelf omwonenden gaan bevragen of en wanneer ze achter een bepaald bod zouden staan. In andere gevallen hebben ze de initiatiefnemers zelf laten kiezen op wat voor manier ze het

draagvlak wilden meten, dit wordt per individuele uitdaging bekeken. In sommige gevallen zijn ze er ook wat soepeler in, zoals blijkt uit onderstaand citaat:

“Dus bijvoorbeeld juist als het gaat om ouderen die niet allemaal zelf initiatieven gaan bedenken, hoe toon je dan goed aan dat daar draagvlak voor is? Terwijl je dan wel ziet, aan de andere kant, dat het gebruik heel groot is. Ja, dat zou dan toch voldoende draagvlak moeten zijn?”

In dit geval laat deze ambtenaar zien dat er dus niet altijd een draagvlakmeting hoeft te zijn om draagvlak aan te tonen, maar dat veel gebruik ook genoeg kan zijn. Ondanks het maatwerk blijft draagvlak in alle gevallen wel een duidelijke eis waar de gemeente niet van afwijkt.

Ook vanuit de documenten blijkt ditzelfde beeld. Bij de start van de pilot heeft de Gemeente Utrecht eisen opgesteld voor bewonersbiedingen. Ten eerste staat er dat een uitdaging gesteund moet worden:

“Het krijgt steun uit de buurt, wijk of stad, oftewel de ‘community’ waarop het initiatief zich richt.” (Gemeente Utrecht, 2019).

Daarna wordt er genoemd dat de gemeenschap inspraak moet kunnen hebben, dat een bod maatschappelijke meerwaarde moet creëren. Daarnaast wordt er in deze raadsbrief verwezen naar de Publieke Waardendriehoek om een bewonersbod te toetsen. Deze driehoek kwam ook terug in de interviews, waarbij de ambtenaren aangaven dat deze als hulpmiddel werd gebruikt bij het bepalen van het maatschappelijk rendement, legitimiteit en draagvlak. Door een evaluatie die heeft plaatsgevonden heeft de gemeente hier nog een eis aan toegevoegd, namelijk: *“initiatiefnemers hebben de verplichting om een zogenoemde horizontale verantwoording te doen: bij zowel eindgebruikers als samenwerkingspartners.”* (Gemeente Utrecht, 2019). Door deze laatste toevoeging heeft de gemeente nog meer de focus gelegd op draagvlak en de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken.

Door de eisen en de manier van toetsen blijkt dat er in de sturing van de gemeente Utrecht een duidelijke focus ligt op alle onderdelen van inclusiviteit voor de gemeenschap. Waarbij de maatschappelijke meerwaarde een iets minder harde eis is en meer wordt gestimuleerd door middel van ‘overtuigen’ wordt draagvlak gezien als een echte harde voorwaarde. Utrecht zit daardoor bij het

laatste niveau tussen de categorieën 'stimuleren' en 'regisseren' in. Echter is draagvlak wel een harde eis om een uitdaging door te laten gaan, vandaar dat Utrecht hierin het instrument 'dwang' inzet. De reden dat de gemeente hier zo erg op in zet is omdat ze vinden dat de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht hem zit in het draagvlak. Ze zien het uitdaagrecht als een instrument om meer betrokkenheid en draagvlak te creëren dan de gemeente zelf zou kunnen.

Effect

Het effect van deze sturing zorgt ervoor dat er bij de initiatieven zeker aandacht is voor inclusiviteit op het derde niveau. De meeste initiatieven zijn vaak zelf al bezig met de impact van hun uitdaging. Door de extra aandacht en stimulering van de gemeente op dit niveau is er altijd oog voor inspraak van de gemeenschap en dus automatisch voor steun vanuit de gemeenschap. Ondanks het maatwerk zorgt de gemeente er dus voor dat de uitdaging altijd inclusief is voor de gemeenschap.

4.2.4 Conclusie Utrecht

Utrecht focust vooral op de inclusiviteit van de gemeenschap en dan met name op draagvlak. Hierdoor wordt het voor de initiatiefnemer automatisch minder laagdrempelig, omdat er harde eisen zijn over draagvlak. Dit betekent echter niet dat ze helemaal niet bezig zijn met de toegankelijkheid voor de initiatiefnemers, er zijn namelijk randvoorwaarden, duidelijke informatievoorziening en mensen voor ondersteuning. De gemeente is dus ook bezig met de inclusiviteit van de initiatiefnemer, maar door de focus op draagvlak wordt de inclusiviteit van de initiatiefnemer altijd minder. Deze twee beïnvloeden elkaar dus automatisch en zijn daardoor in balans met elkaar. Op het gebied van de uitvoering ligt bij de gemeente en de gesproken initiatiefnemers geen nadruk. Deze verdeling en sturing is te zien in de tabel op de volgende pagina.

	Niveau initiatiefnemer		Niveau uitvoerders		Niveau gemeenschap		
	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Willen
Beeld	Exclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief
Sturing	Stimuleren door Overtuigen		Loslaten		Stimuleren/Regisseren door Dwang		
Effect	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief

4.3 Rotterdam

In Rotterdam zijn er nu 14 uitdagingen voorbijgekomen sinds de gemeente in 2014 is begonnen met de pilots van het uitdaagrecht.

4.3.1 Niveau van de initiatiefnemer

De mate van inclusie

Vanuit de interviews wordt het duidelijk dat de meeste uitdaggers hoogopgeleid zijn. De procesmanager in Rotterdam kon één voorbeeld bedenken van laagopgeleiden die een uitdaging hebben ingediend, maar ze voegt hier gelijk aan toe: *“Maar dat is echt een uitzondering, want voor de rest denk ik dat je wel van alle challenges kunt zeggen dat het over algemeen wel hoogopgeleide mensen zijn.”*

Naast opleidingsniveau, worden ook aangegeven dat mensen initiatiefrijk moeten zijn en de tijd ervoor moeten hebben. Tevens wordt er aangegeven dat: *“je moet sowieso wel een beetje bedreven zijn natuurlijk in het spel of dans van omgaan met de gemeenteambtenaren en het systeem”*. Echter blijkt uit de lijst van initiatiefnemers dat sommigen niet erg bekend waren bij en met de gemeente. Ook al geven de geïnterviewden wel aan dat dit zeker helpt. Al met al verwoordde één iemand het goed: *“het is geen participatie voor beginners”*.

Aan de andere kant werd er ook aangegeven dat het niet per se te ingewikkeld is, maar dat sommige initiatieven, vooral de kleinere, niet helemaal passend zijn voor dit instrument. Er zijn andere instrumenten voor *“de kleintjes”* volgens deze ambtenaar. Bij het uitdaagrecht gaat het om grotere en structurele bedragen en is het daardoor beter passend voor de grotere initiatieven.

Sturing

“Maar die mensen die waren niet in staat om dat formulier op internet in te vullen en toen heb ik dat ingevuld. Toen ben ik gewoon naar ze toegegaan, ook mijn collega die over speeltuinen gaat en de collega uit het gebied zat erbij. En toen hebben we eigenlijk gezamenlijk die challenge opgesteld en in het format gesteld en dat heb ik weer even bij hen teruggelegd en ze waren akkoord. En die mensen

die tonen hun prestatie ook aan door fotootjes van het gemaaid gras op te sturen.”

Zo gaf de procesmanager ‘Right to Challenge’ van Rotterdam aan toen het ging over de laagdrempeligheid voor het indienen van een uitdaging. Vanuit dit citaat maar ook de rest van de data, zowel interviews als documenten, blijkt dat de gemeente Rotterdam de initiatiefnemer sterk stimuleert. Deze stimulering bestaat uit verschillende onderdelen.

Allereerst is er een vast aanspreekpunt en zijn er randvoorwaarden die goed gecommuniceerd worden op de site. Tevens staat er een mailadres en een telefoonnummer op de site vermeld waarnaar men kan bellen als ze een uitdaging hebben (Gemeente Rotterdam, 2020b). Ook staat er een ‘Format voor Challenge plan’ onderaan de webpagina met wat er precies in het voorstel moet staan (Gemeente Rotterdam, 2020b).

Uit de interviews bleek dat er één vast persoon is waar de uitdagingen binnenkomen. Dit was volgens alle geïnterviewden cruciaal, één van de geïnterviewde initiatiefnemers verwoordde het als volgt: *“Het is echt nodig om een dedicated ambtenaar te hebben die de wegen binnen de gemeente kent, die de juiste personen aan tafel kan krijgen, die weet wanneer te versnellen, wanneer het op een dood spoor zit.”* Ook in het ‘Kader Right 2 Challenge’ van de gemeente Rotterdam wordt ook aangegeven dat er een vast aanspreekpunt moet zijn. Deze contactambtenaar betreft andere collega’s bij de uitdaging en zorgt dat de indieners met de juiste mensen in contact komen (Gemeente Rotterdam, 2015).

Als de uitdaging is ingediend wordt deze in de tweede stap beoordeeld door het ‘platform Right to Challenge’. Dit platform, bestaande uit hoge ambtenaren van verschillende afdelingen, maakt een zorgvuldige afweging en adviseert hierin de verantwoordelijke wethouder (Gemeente Rotterdam, 2015). Als de wethouder uiteindelijk een beslissing heeft gemaakt en de juridische overeenkomst is afgesloten dan is de laatste stap ‘Voortzetting samenwerking’ (Gemeente Rotterdam, 2015). In deze laatste stap blijft de contactambtenaar het project volgen en faciliteren met kennis en ervaring (Gemeente Rotterdam, 2015). Daarbij houdt deze ambtenaar in de gaten of het project de verwachtingen waarmaakt, maar ook of de gemeente voldoende ruimte biedt voor het initiatief

(Gemeente Rotterdam, 2015). Als er hierin problemen zijn kan de ambtenaar dus gezamenlijk met beide partijen zoeken naar een oplossing. Uit de interviews blijkt dat deze keuzes bewust zijn gemaakt om het proces makkelijker en laagdrempeliger te maken voor de initiatiefnemer.

Uit de interviews blijkt ook dat het proces goed wordt begeleid en er echt wordt meegedacht met de initiatiefnemers. Tevens roept de gemeente op tot uitdagen, dit hebben ze in het begin gedaan toen ze het instrument nog aan het uitproberen waren, maar doen ze nu nog steeds op kleinere schaal. Ze doen dit op twee manieren door enerzijds het instrument aan te dragen als ze merken dat het uitdaagrecht een goede keus is, maar de initiatiefnemer dit instrument nog niet kent. Anderzijds kwam er een voorbeeld in de interviews naar boven dat er vanuit de gemeente werd gevraagd of initiatiefnemers een bepaalde uitdaging zouden willen indienen. In het kader wordt ook benoemd dat de gemeente niet wil afwachten, maar wil ondersteunen door kennis en relaties te delen, en naar mogelijkheden wil zoeken (Gemeente Rotterdam, 2015). Dit wil de gemeente bereiken door genoeg geld en capaciteit beschikbaar te stellen, tevens wil de gemeente vroegtijdig het gesprek met bewoners aangaan over de behoefte voor het opstellen van een uitdaging (Gemeente Rotterdam, 2015). Tenslotte geven ze in het kader aan dat het hierin belangrijk is dat er niet wordt tegengewerkt, maar zoveel mogelijk wordt samengewerkt (Gemeente Rotterdam, 2015). Ook als het uiteindelijk geen uitdaging wordt, moeten burgers verder geholpen worden (Gemeente Rotterdam, 2015).

Effect

“Het vraagt best veel, want je neemt die verantwoordelijkheid over. Je krijgt het geld van de overheid en je neemt die verantwoordelijkheid over. En dan zie je ook de manier waarop we het opzetten dat je gezamenlijk die uitwerking doet dat het ook de drempel voor initiatiefnemers wat verlaagt.”

Dit citaat laat goed het effect zien van de sturing van de gemeente Rotterdam. Door de stimulering op alle vlakken wordt het namelijk laagdrempeliger om een uitdaging in te dienen, waardoor het niveau van de initiatiefnemer inclusiever wordt. Alle geïnterviewden geven aan dat er wel een drempel is, wat ze allemaal

ook zeker terecht vinden gezien de verantwoordelijkheden, maar dat deze drempel niet erg hoog is. De goede informatievoorziening zorgt ervoor dat het voor burgers makkelijker wordt om een uitdaging in te dienen. Daarnaast draagt de gemeente het uitdaagrecht soms aan als optie, waardoor mensen die dit instrument niet kenden, nu ook de mogelijkheid hebben om een uitdaging in te dienen. Daarnaast is het voorbeeld van de laagopgeleide mensen die geholpen zijn bij het indienen van hun uitdaging ook een voorbeeld van het effect van deze ondersteuning.

Tevens kwamen alle bovengenoemde stappen uit het 'Kader Right to Challenge' duidelijk terug in de interviews, omdat deze bijdroegen aan de ondersteuning voor initiatiefnemers. Vooral de stap van het 'platform Right to Challenge' werkt heel goed, omdat dit ervoor zorgt dat er integraal besloten wordt, waardoor niet alleen de afdeling van wie de taak wordt afgenomen bepaald of initiatiefnemers de taak mogen overnemen. Daarnaast heeft dit platform beslismacht, omdat er allemaal directeurs en afdelingshoofden deelnemen. Hierdoor staan de contactambtenaar en de initiatiefnemer samen stevig binnen de gemeente, want zoals de procesmanager aangaf is de grootste vijand bij dit soort nieuwe participatievormen vaak de eigen organisatie. Het is dus van belang om een goede en solide structuur te hebben.

Deze intensieve ondersteuning, ook nadat de juridische overeenkomst is getekend, zorgt ervoor dat meer mensen een initiatief zouden kunnen indienen, omdat het laagdrempeliger is geworden. Daarnaast zorgt de goede structuur ervoor dat er gezamenlijk wordt besloten wie er een taak mag overnemen. Dit heeft als effect dat er niet alleen hoogopgeleiden een uitdaging hebben ingediend. Tevens kan het feit dat Rotterdam, landelijk gezien, zoveel uitdagingen heeft hieraan gekoppeld worden.

4.3.2 Niveau van de uitvoerders

De mate van inclusie

“Rotterdam heeft natuurlijk zoveel laagopgeleiden, dus het is eigenlijk al vanzelfsprekend als het over vrijwilligerswerk gaat en tegenprestatie, zijn het heel vaak laagopgeleiden.”

Zo sprak de procesmanager van het uitdaagrecht in Rotterdam over wie uitdagers allemaal betrekken voor de uitvoering van hun uitdaging. De rest van de geïnterviewden gaven ook aan dat er veel mensen kunnen helpen bij de uitvoering, behalve als de kwaliteitseisen daardoor in het geding komen. Vanuit de interviews blijkt dat er initiatiefnemers zijn die bewust mensen betrekken bij de uitvoering die normaal buiten de boot vallen. Echter zijn er ook groepen die al met een vertrouwde groep aankomen om een initiatief in te dienen, omdat het vaak al bestaande clubs zijn die participeren die nu een uitdaging gaan indienen. Er komt dus een heel gevarieerd beeld naar voren over de inclusiviteit van de uitvoerders.

Sturing

De gemeente neemt een stimulerende rol op zich als het gaat over de uitvoerders, ze stimuleert de initiatiefnemers namelijk om bepaalde mensen te betrekken bij de uitvoering. Dit is alleen geen eis, zoals deze geïnterviewde toelicht: *“Kijk wat wij eisen is dat ze maatschappelijke meerwaarde hebben en die maatschappelijke meerwaarde wordt over het algemeen ingevuld door wijkbewoners te betrekken.”*

Echter probeert de gemeente initiatiefnemers wel te ‘overtuigen’ van de meerwaarde van bewoners en bijvoorbeeld mensen met een uitkering betrekken bij de uitvoering. Zo komt in de interviews terug dat ze stimuleren om mensen vanuit de wijk erbij te betrekken of bijvoorbeeld lager opgeleiden, mensen met een uitkering of eenzamere mensen. Zij zien dit als één van de mogelijkheden om de eis van maatschappelijke meerwaarde in te willigen.

Effect

“Dus een stichting heeft vaak een bestuurtje van wat hoger opgeleiden die het organiseren, maar de uitvoering ligt veel breder.”

Zoals uit bovenstaand citaat blijkt is de uitvoering behoorlijk inclusief. De sturing van de gemeente zorgt ervoor dat hierover een gesprek wordt gevoerd en dat initiatiefnemers hierop geattendeerd worden. Daarmee werkt de gemeente eraan mee om het tweede niveau inclusiever te maken, waar de initiatiefnemers

dit nog niet zelf hebben gedaan en waar dit in de mogelijkheden zit. Doordat dit geen eis is, maar één van de mogelijkheden om de maatschappelijke meerwaarde in te vullen, bestaat er nog steeds een gevarieerd beeld van groepen waarbij wel iedereen mee mag doen en groepen waarbij dit niet het geval is.

4.3.3 Niveau van de gemeenschap

De mate van inclusie

“Zolang er niet geklaagd wordt is het ook goed.”

Was de zin die werd uitgesproken door een medewerker van de gemeente Rotterdam. Deze uitspraak laat goed zien hoe er in Rotterdam wordt gedacht over inclusiviteit op het niveau van de gemeenschap. Vanuit alle interviews bleek dat draagvlak geen hoge prioriteit had, zowel voor de initiatiefnemers als de ambtenaren. Er zijn een aantal initiatiefnemers die uit zichzelf bijeenkomsten organiseren voor de buurt, maar dit zijn niet alle initiatiefnemers. De ambtenaren en gesproken initiatiefnemers zien het creëren van draagvlak meer als een manier om geen weerstand op te roepen.

Sturing

“Wij zijn heel soepel, heel soepel.”

Zo sprak de procesmanager van het uitdaagrecht in Rotterdam over draagvlak, waarna ze vervolgde dat ze tot nu toe bij één uitdaging echt een digitale peiling hebben gehouden onder bewoners. Voor de andere uitdagingen geven de geïnterviewden aan dat draagvlak geen harde eis is en dat hier creatief mee wordt omgegaan. Het soepel zijn heeft als reden dat ze als gemeente niet te veel eisen willen gaan stellen: *“Kijk, wat je wil voorkomen met Right to Challenge is dat je veel strenger wordt tegen deze initiatiefnemers dan tegen de normale partijen waarmee je samenwerkt.”* Zo werd ook in een interview aangegeven dat de rek wordt opgezocht en in sommige gevallen geen weerstand telt als draagvlak, zoals in bovenstaande alinea ook te lezen is.

Dat de gemeente soepel is met draagvlak betekent niet dat ze er helemaal niks mee doen. Zo geven de geïnterviewden ook aan dat de gebiedsmensen weten hoe het zit met draagvlak en dat hier vaak van wordt uitgegaan. Er wordt

dus wel naar draagvlak gekeken, in de voorwaarden staat ook dat men geworteld moet zijn in de wijk. Daarnaast wordt expliciet benoemd dat het initiatief draagvlak moet hebben en geen andere bewoners moet schaden. Met draagvlak wordt niet vaak actief iets gedaan, maar het wordt dus wel meegenomen.

Effect

Ondanks dat draagvlak geen harde eis is betekent dit niet dat het derde niveau niet inclusief is. Zo kwam uit een interview naar voren dat tijdens het proces van een indiening in een specifieke straat veel weerstand naar voren kwam. Er bleken grote verschillen te zijn in wat de straatbewoners wilden met een herinrichting, waardoor de spanningen hoog opliepen. Hier is dan uiteindelijk ook niet gekozen voor een uitdaging, omdat de verschillen te groot waren. Zo is de insteek van de gemeente meer om het maar te proberen en dan gedurende het proces wel te kijken of er weerstand ontstaat. In het geval van deze straat blijkt dat hier automatisch de weerstand en dus het missende draagvlak naar voren kwam. Echter betekent dit ook dat men hier soms later achter komt en de spanningen daardoor wel al hoogopgelopen kunnen zijn.

Ondanks dat de gemeente het geen harde eis heeft gemaakt, hoeft dit natuurlijk niet te betekenen dat de initiatiefnemer dit niet zelf oppakt. Zoals een initiatiefnemer uit Rotterdam aangaf is het ook voor de initiatiefnemer zelf ook van belang om draagvlak te hebben: *“Ja dat moet je ook wel doen niet alleen omdat het in een protocol staat, maar omdat je jezelf anders ook echt, dan ga je je eigen weerstand creëren. Het is vaak zo dat mensen met heel veel dingen mee kunnen gaan, de waarde en charme in kunnen zien van activiteiten die ontplooid worden, maar waar je mensen echt mee tegen de haren instrijkt is het langs ze heen werken.”*

Deze initiatiefnemer is zelf langs de deuren gegaan met flyers en heeft bijeenkomsten georganiseerd. Hieruit blijkt dat sommige initiatiefnemers dit vraagstuk over draagvlak zelf oppakken, echter wordt dit niet gedaan door alle initiatiefnemers. Hierdoor kan ook het effect zijn dat men alleen achter het ontbrekende draagvlak komt als er al weerstand is ontstaan.

4.3.4 Conclusie Rotterdam

De gemeente Rotterdam is overduidelijk erg veel bezig met het zo toegankelijk mogelijk maken van het uitdaagrecht voor initiatiefnemers. De gemeente begeleidt de initiatiefnemers één-op-één erg goed, er zijn duidelijke voorwaarden en er is goede informatievoorziening. Daarnaast stimuleert de gemeente mensen om uitdagingen in te dienen. Tevens zijn ze erg coulant qua eisen die gesteld worden aan een uitdaging. Dit zorgt ervoor dat er minder gelet wordt op draagvlak, in de meeste gevallen laat de gemeente dit los en kijken ze pas naar draagvlak als er weerstand ontstaat. Dit betekent echter niet dat ze ook loslaten wie er helpen bij een uitdaging. De gemeente stimuleert namelijk wel dat de uitdager specifieke groepen mensen betreft bij de uitdaging die vaak buiten worden gesloten. Ze zien dit als één van de mogelijkheden om aan de eis van maatschappelijke meerwaarde te voldoen. In onderstaande tabel zijn deze verhoudingen nogmaals te zien.

	Niveau initiatiefnemer		Niveau uitvoerders		Niveau gemeenschap		
	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Willen
Beeld	Exclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief?
Sturing	Stimuleren door Overtuigen		Stimuleren door Overtuigen		Loslaten		
Effect	Inclusief/Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief?

4.4 Vergelijking

Uit de resultaten besproken in vorige drie paragrafen blijkt dat alle drie de gemeentes andere keuzes maken, andere dingen doen en daarmee verschillende effecten hebben. Deze effecten laten zien dat gemeenten in een bepaalde richting kunnen helpen, maar dat de initiatiefnemer bepaalt. Voordat er gekeken gaat worden per niveau van inclusiviteit is het belangrijk om aan te geven dat de steden niet allemaal even lang bezig zijn met het uitdaagrecht. Zowel Rotterdam als Utrecht zijn beiden als gemeente zelf begonnen met oproepen om uitgedaagd te worden, Rotterdam deed dit in 2014 en Utrecht in 2016. Den Haag daarentegen heeft nooit opgeroepen om uitgedaagd te worden. De enige uitdager in Den Haag geeft aan dat het proces van zijn uitdaging ergens in 2017 begon. Elke gemeente heeft dus ook zijn eigen manier en moment van starten met het uitdaagrecht.

4.4.1 Niveau van de initiatiefnemer

Zoals hierboven aangegeven begon het uitdaagrecht anders in Den Haag, dan in de andere twee steden. Door het oproepen tot uitdagen en het aangaan van pilots maakt de gemeente het uitdaagrecht toegankelijker voor initiatiefnemers. Dit begin maakt dus al verschil voor de laagdrempeligheid van het uitdaagrecht voor initiatiefnemers. Sinds het indienen van de uitdaging is er in Den Haag nog niet heel veel veranderd op het gebied van randvoorwaarden, informatievoorziening of mensen verantwoordelijk maken voor toekomstige uitdagingen. Er bestaan bij de medewerkers zelf ook veel twijfels over het uitdaagrecht binnen hun eigen gemeente.

Dit was ook te merken in mijn eigen proces van contact maken met de juiste personen binnen de gemeente. Bij de gemeente Den Haag heeft het behoorlijk wat tijd en moeite gekost voordat ik in contact kwam met de juiste mensen. In Rotterdam daarentegen was het meteen duidelijk wie ik als eerste persoon moest hebben. Vervolgens wist deze persoon mij ook door te sturen naar nog meer, voor dit onderwerp, relevante ambtenaren en initiatiefnemers. In Utrecht was dit ook nog wel even zoeken, dit kwam omdat de persoon die nu verantwoordelijk is voor het uitdaagrecht er pas sinds kort zit. De persoon die vanaf het begin betrokken is geweest heeft inmiddels een andere functie. Beide

personen hebben uiteindelijk geholpen met meer ambtenaren vinden voor interviews. Deze moeite of juist geen moeite die ik moest doen om in contact te komen met mensen laat voor mij nogmaals heel duidelijk de verschillen in toegankelijkheid zien.

Naast deze eigen ervaringen over toegankelijkheid zijn er nog meer verschillen naar voren gekomen over de laagdrempeligheid voor initiatiefnemers. Zo blijkt uit zowel de document-analyse, als de interviews dat er in Den Haag heel minimaal gestuurd wordt, wat erin resulteert dat het uitdaagrecht in Den Haag voor de initiatiefnemer behoorlijk exclusief is. Zowel Utrecht als Rotterdam zijn ze daarentegen veel bezig met de toegankelijkheid van de initiatiefnemer. Het grote verschil tussen deze steden is dat Rotterdam echt stimuleert op alle vlakken. Ondanks dat beide steden namelijk begonnen zijn met oproepen tot uitdagen, doet Utrecht dit momenteel niet meer. De gemeente Rotterdam doet dit wel en stimuleert daarmee bewoners om uit te dagen. Tevens wordt er in Rotterdam geholpen bij het indienen van een uitdaging en wordt het door de gemeente zelf aangedragen. Tot slot is het ook positief voor de laagdrempeligheid dat Rotterdam soepel omgaat met haar eisen voor een uitdaging. In onderstaande tabel staan de verschillen tussen de steden duidelijk op een rijtje.

	Den Haag		Utrecht		Rotterdam	
	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen
Beeld	Exclusief	Exclusief	Exclusief	Exclusief	Exclusief	Exclusief
Sturing	Loslaten/ Faciliteren		Stimuleren door Overtuigen		Stimuleren door Overtuigen	
Effect	Exclusief	Exclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief/Inclusief	Inclusief

4.4.2 Niveau van de uitvoerder

De gemeente Rotterdam is de enige gemeente die stimuleert op wie er gaan helpen bij de uitvoering van een uitdaging. De gemeente ziet dit dan ook als de meest gebruikte manier om te voldoen aan de eis van maatschappelijke meerwaarde. Zowel Den Haag als Utrecht doen hier niet veel mee. Utrecht doet dit bewust en vindt dat de uitvoering bij de initiatiefnemers ligt en dit losgelaten moet worden. Den Haag vindt het wel belangrijk als dit gebeurt, maar heeft geen

randvoorwaarden opgesteld waardoor het bij de uitdaging lastig bleek om dit echt te stimuleren.

Dit betekent echter niet dat als de gemeente er niet op stimuleert dit niet gebeurt, zoals uit de uitdaging in Den Haag blijkt. In dit geval pakt het zelfregulerende vermogen van de uitdager dit dus verder op, zonder sturing vanuit de gemeente. In Utrecht betekent dit echter wel dat in de meeste gevallen er een exclusieve groep mensen helpt bij de uitvoering. Vaak is dit een groep die al vertrouwd waren met de initiatiefnemer en die al langere tijd in contact staan met de gemeente. Dit is ook het geval bij sommige initiatieven in Rotterdam, toch zien veel uitdagers het betrekken van de buurt als toegevoegde waarde van het uitdaagrecht. Hier stimuleert de gemeente ook al vanaf het begin op, als de uitdaging nog niet veel vorm heeft. In onderstaande tabel staat nog kort weergegeven wat de gemeenten doen en wat het effect daarvan is.

	Den Haag		Utrecht		Rotterdam	
	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen	Kunnen	Mogen
Beeld	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief
Sturing	Loslaten		Loslaten		Stimuleren door overtuigen	
Effect	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief

4.4.3 Niveau van de gemeenschap

De gemeente Utrecht is van de drie gemeenten het meeste bezig met draagvlak. Dit zorgt ervoor dat zij een duidelijk beeld hebben van wat de gemeenschap wil en of dit hetzelfde is als wat de uitdager wil. De gemeente Utrecht bemoeit zich hier ook zelf mee als er moeilijkheden met draagvlak zijn.

De andere steden hebben ook het idee dat de gemeenschap hetzelfde wil, maar dit is niet helemaal zeker, omdat er vaak geen daadwerkelijke draagvlak meting wordt gedaan. Echter geven initiatiefnemers van Rotterdam en Den Haag beiden aan dat het wel belangrijk is om rekening te houden met draagvlak, dus dat ze daar zelf wel mee bezig zijn. In de tabel op de volgende pagina is een overzicht te zien van de drie gemeenten op het niveau van de gemeenschap.

	Den Haag			Utrecht			Rotterdam		
	Kunnen	Mogen	Willen	Kunnen	Mogen	Willen	Kunnen	Mogen	Willen
Beeld	Exclusief	Inclusief	Inclusief?	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief?
Sturing	Loslaten			Stimuleren/Regisseren door Dwang			Loslaten		
Effect	Exclusief	Inclusief	Inclusief?	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief	Inclusief?

4.4.4 Type sturing

De gemeenten doen qua sturing allemaal behoorlijk andere dingen, hieronder staan der verschillende rollen die gemeenten inzetten bij de verschillende niveaus nog een keer op een rijtje.

	Den Haag	Utrecht	Rotterdam
Initiatiefnemer	Loslaten/ Faciliteren	Stimuleren door Overtuigen	Stimuleren door Overtuigen
Uitvoerders	Loslaten	Loslaten	Stimuleren door Overtuigen
Gemeenschap	Loslaten	Stimuleren/Regisseren door Dwang	Loslaten

Hieruit kunnen drie archetypische gemeenten gehaald worden die allemaal op hun eigen manier omgaan met inclusiviteit.

Type 1 – De Loslater

Het eerste type, wat de gemeente Den Haag representeert, laat op elk gebied los. De initiatiefnemer zelf wordt losgelaten tijdens het informatie vergaren en het daadwerkelijke indienen. Tevens heeft de gemeente geen eisen en voorwaarden, waardoor er geen duidelijke informatie is. Dit zorgt ervoor dat er niet veel uitdagingen zijn, omdat het hierdoor moeilijker wordt om een uitdaging in te dienen. Hierdoor wordt dit al hoog gegrepen instrument alleen nog maar, voor de meeste mensen, onhaalbaarder.

Doordat dit type loslaat wordt er ook veel ruimte gelaten voor het zelforganiserende vermogen van een initiatiefnemer. De uitdager kan hierin dus zelf nadenken en keuzes maken wat betreft de inclusiviteit van de uitvoerders, het draagvlak en de doelgroep van de uitdaging. Dit is echter niet de insteek van

deze gemeente, er zijn namelijk geen bewuste keuzes gemaakt over dit onderwerp, waardoor er nog geen actie op is ondernomen.

Dit loslaten, zeker omdat het zo onbewust is gebeurd, zorgt ook voor weerstand en het kwijtraken van alle controle. Als de gemeente namelijk geen voorwaarden en geen informatie heeft kan dit weerstand oproepen bij de initiatiefnemer, die daardoor zijn of haar eigen voorwaarden gaat maken. Hierdoor wordt het voor de gemeente moeilijker een gesprek te starten over bijvoorbeeld de inclusiviteit.

Type 2 – De Gemeenschapsstimulator

Het tweede type, die op een archetypische manier Utrecht representeert, stimuleert vooral op het gebied van de gemeenschap. Ze zien draagvlak als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht, omdat zij geloven dat een uitdager meer draagvlak kan genereren dan de gemeente zelf zou kunnen. Tevens zien ze het betrekken van de gemeenschap als noodzakelijk om het initiatief legitiem en democratisch te maken. Draagvlak is daarom een harde eis voor elke uitdaging. Dit zorgt ervoor dat er zekerheid is dat wat de uitdager wil en doet representatief is voor de rest van de gemeenschap.

Aan de andere kant zorgen deze eisen er ook voor dat het lastiger wordt voor mensen om een uitdaging in te dienen, waardoor het voor de initiatiefnemers exclusiever wordt.

Type 3 – De Uitdagerbooster

Dit type, wat de gemeente Rotterdam representeert, is vooral bezig met het uitdaagrecht zo laagdrempelig mogelijk te maken voor de initiatiefnemer. Dit doet deze gemeente op verschillende manieren. Er is duidelijk informatie voor inwoners over het uitdaagrecht, er wordt individueel goed ondersteund en de gemeente kijkt zelf ook naar kansen voor het uitdaagrecht.

Dit betekent echter ook dat ze geen of minder hoge eisen kunnen stellen op andere zaken, zoals draagvlak of de selectie van uitvoerders. Ze kunnen hierover natuurlijk wel het gesprek aangaan, om het belang van bijvoorbeeld draagvlak duidelijk te maken. Hierbij gaat deze gemeente ervanuit dat initiatiefnemers deze

zaken zelf oppakken. Ze hebben dus vooral vertrouwen in het zelforganiserend vermogen van de uitdagers en doen er alles aan om het voor hen zo toegankelijk mogelijk te maken.

5. Conclusie

“Minderbedeelde burgers blijven eerder aan de kant staan” zo beschreef Van der Meer (2018) het probleem met de nieuwe vormen van participatie, waaronder het uitdaagrecht. Hij ziet dat de nieuwe participatievormen die vooral bedoeld zijn om de ongelijkheid te verkleinen, juist een specifieke participatie-elite aantrekken, waardoor de ongelijkheid alleen maar groter wordt.

Echter is het vermeende probleem van de participatie-elite en inclusiviteit bij het uitdaagrecht niet zo simpel. Het is namelijk belangrijk om te erkennen dat inclusiviteit bij het uitdaagrecht verschillende niveaus heeft. Op het eerste niveau wordt er gekeken naar de initiatiefnemers, hoe inclusief is deze groep en hoe toegankelijk is het voor inwoners om een uitdaging in te dienen? Mag en kan iedereen een uitdaging indienen of zijn hier bepaalde bewuste of onbewuste eisen aan verbonden? Vervolgens kan er gekeken worden naar de uitvoerders, wie gaan er helpen bij de uitvoering van een uitdaging? Wie gaan er helpen bij het schoonhouden van de markt of het ophalen van het vuil? Mag iedereen helpen van de initiatiefnemer en kan ook iedereen helpen? Het kan namelijk zo zijn dat de initiatiefnemers zelf redelijk exclusief zijn, maar dat de groep mensen die geselecteerd wordt om te helpen bij de uitvoering juist zeer inclusief is. Hierdoor wordt de totale mate van inclusiviteit hoger. Om achter de gehele inclusiviteit te komen is het dus belangrijk om het niveau van de uitvoerders ook mee te nemen in de analyse. Tot slot is het belangrijk om het niveau van de gemeenschap erbij te betrekken, in hoeverre is er draagvlak voor de uitdaging en kan de gemeenschap laten weten wat zij vindt? Daarnaast is het belangrijk om te kijken wie er in de gemeenschap kunnen profiteren van een uitdaging en of dit een positieve sociale impact heeft. Als de ideeën van de gemeenschap overeenkomen met de uitdaging van de initiatiefnemer en iedereen mag profiteren wordt hiermee de uitdaging inclusiever, omdat de uitdaging hierdoor representatief is voor de gemeenschap. Door op deze manier te kijken naar inclusiviteit ontstaat er een completer beeld van de totale mate van inclusie bij het uitdaagrecht.

Met deze blik moet er niet alleen gekeken worden naar de inclusiviteit van het uitdaagrecht, maar ook naar de sturing hierop vanuit de gemeente. Vanuit het onderzoek dat in deze scriptie is uitgevoerd zijn drie archetypische aanpakken van

gemeenten naar voren gekomen: de Loslater, de Gemeenschapsstimulator en de Uitdagerbooster. Deze drie hebben allemaal andere tactieken en daarachter schuilen andere ideeën over de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht. De Uitdagerbooster wil er vooral voor zorgen dat het uitdaagrecht zo laagdrempelig mogelijk is en vertrouwt voorderest vooral op het zelfsturende vermogen van de initiatiefnemer. Hierin vinden zij te veel sturing op de andere niveaus dan ook niet wenselijk. Aan de andere kant staat de Gemeenschapsstimulator die met name bezig is met de inclusiviteit van de gemeenschap en dus veel waarde hecht aan draagvlak. Achter deze verschillende aanpakken schuilen andere ideeën over de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht. De Uitdagerbooster ziet het uitdaagrecht vooral als methode om zoveel mogelijk inwoners te betrekken en vindt het daarmee vooral belangrijk dat veel mensen een uitdaging indienen. Aan de andere kant ziet de Gemeenschapsstimulator de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht in het creëren van draagvlak. Zij zien dat een uitdaging veel meer draagvlak kan genereren dan een actie vanuit de gemeente zelf ooit zou kunnen. Uit de vergelijking van deze twee types blijkt dat een focus op het ene niveau automatisch het andere niveau verzwakt. In dit geval zorgt de focus op de gemeenschap er automatisch voor dat de inclusiviteit van de initiatiefnemer afneemt, omdat er meer eisen worden gesteld en het daardoor minder laagdrempelig is om een uitdaging in te dienen. Terwijl deze twee types anders kijken naar het uitdaagrecht en daardoor een andere focus leggen in hun sturing rondom het uitdaagrecht, staat het uitdaagrecht bij de Loslater nog in de kinderschoenen. Dit type heeft nog geen keuzes gemaakt over de aanpak en sturing omtrent het uitdaagrecht. Hierdoor laat dit type, soms noodgedwongen, alles compleet over aan de initiatiefnemer. Achter dit gebrek aan actie schuilt ook de blik van de meeste ambtenaren op het uitdaagrecht. Bij de Loslater ziet, afgezien van de directe contactambtenaar, de gemeente eigenlijk niet echt een toegevoegde waarde van het uitdaagrecht.

Elke gemeente kan dus haar eigen afwegingen maken, afhankelijk van wat zij wel of niet ziet als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht. Door deze verschillende afwegingen leggen gemeenten hun eigen focus op één van de niveaus. Samenhangend daarmee worden er andere inschattingen gemaakt over de noodzakelijkheid van sturing op bepaalde niveaus en de waarde van zelfsturing. Uiteindelijk moet er naar het totaalpakket worden gekeken van alle niveaus om iets te kunnen zeggen over de totale

mate van inclusiviteit. De niveaus kunnen elkaar hierin zowel compenseren, als elkaar tot op zeker hoogte verzwakken.

Het effect van deze verschillende soorten sturing is tot op zekere hoogte te merken. Bij de Loslater is het duidelijk dat het voor inwoners behoorlijk lastig is om een uitdaging in te dienen, waardoor het niveau van de initiatiefnemers erg exclusief wordt. De andere twee niveaus worden door het complete loslaten geheel overgelaten aan het zelforganiserende vermogen van de initiatiefnemer. De verschillende focussen van de andere twee types hebben ook allebei hun eigen gematigde effect. Bij de Gemeenschapsstimulator valt op dat er zekerheid is over draagvlak, omdat hier altijd opgelet wordt. Desnoods helpt de gemeente zelf mee om dit draagvlak te checken, waardoor het niveau van de gemeenschap erg inclusief is. De Uitdagerbooster is er daarentegen vooral op gefocust dat zoveel mogelijk mensen een uitdaging indienen en dat het zo laagdrempelig mogelijk is. Ze laten hiermee veel over aan het zelforganiserende vermogen van de initiatiefnemer. In deze gemeente is er een inclusievere groep uitdagers en ligt het aantal uitdagingen een stuk hoger dan in de andere gemeenten. Op deze manier hebben de verschillende aanpakken van gemeenten allen hun eigen effect op de inclusiviteit bij het uitdaagrecht.

Echter is het belangrijk om aan te geven dat een bepaalde mate van exclusie volgens alle geïnterviewden, zowel initiatiefnemers als ambtenaren, onontkoombaar is. Het is en blijft namelijk een instrument waarbij de initiatiefnemer een bepaalde verantwoordelijkheid op zich neemt, waardoor er bepaalde eisen gesteld mogen worden. Toch kan sturing vanuit de gemeente op de toegankelijkheid van de initiatiefnemers ervoor zorgen dat het uitdaagrecht voor de initiatiefnemers inclusiever wordt. Het effect van sturing op de andere twee niveaus valt redelijk mee, de gemeente kan de initiatiefnemer stimuleren en het gesprek aangaan, maar uiteindelijk bepaalt de initiatiefnemer zelf wat er gaat gebeuren. Hierbij komt nogmaals het belang van zelfsturing om de hoek kijken. De uitdagers geloven dat ze het beter kunnen dan de gemeente en vaak heeft dit te maken met meer mensen laten profiteren van een voorziening, meer mensen betrekken bij de uitvoering of zorgen voor meer draagvlak. Op deze manier zijn de initiatiefnemers vaak al bezig met inclusiviteit en is dit dus het gevolg van zelfregulering. Bij het faciliteren en ondersteunen van deze zelforganisatie passen de non-materiële instrumenten waar Alford (2002) het over had beter dan

andere instrumenten. Bij de Uitdagerbooster wordt er meer gefocust op onderling vertrouwen en het opbouwen van een wederzijdse relatie, wat uiteindelijk voor de hoeveelheid uitdagingen beter blijkt uit te pakken. Door gebruik te maken van de niet materiële instrumenten, meer te focussen op de intrinsieke motivatie van initiatiefnemers, vertrouwen te geven en de toegankelijkheid te verbeteren wordt zelfsturing dus gestimuleerd. Sturing kan dus wel degelijk bijdragen aan meer inclusiviteit, maar tot op zekere hoogte en dan vooral op het niveau van de initiatiefnemers. Hierbij is het belangrijk om oog te houden voor het zelforganiserend vermogen van uitdagers en te onthouden dat de totale mate van inclusie een optelsom is van meerdere elementen.

6. Discussie en aanbevelingen

6.1 Reflectie onderzoek

In dit deel staat de reflectie op het onderzoek centraal. Eerst wordt er ingegaan op de methodiek, daarna zal gekeken worden naar de theorie en tot slot zal er geflecteerd worden op de empirische resultaten van het onderzoek.

6.1.1 Methodiek

Het onderzoeksdesign dat gekozen is voor dit onderzoek is achteraf gezien een goede keuze geweest. Dit design maakte het mogelijk om verschillende gemeenten op een dieper level met elkaar te vergelijken. Het onderzoek was echter nog waardevoller geweest als er meer initiatiefnemers in Utrecht geïnterviewd waren. Dit om nog beter het andere perspectief op de rol van de gemeente te horen. Daarnaast is er in Den Haag pas één uitdaging geweest, waardoor er niet meer perspectieven meegenomen konden worden.

Binnen de drie gemeenten zijn wel alle essentiële ambtenaren geïnterviewd, waardoor er vanuit de ambtenaren een compleet beeld is ontstaan. Daarnaast hadden er om een meer generaliseerbaar beeld te creëren ook andere steden en dorpen bevroegd kunnen worden. Dit zou interessant zijn om erachter te komen of de patronen die in deze drie steden zijn ontdekt ook gelden voor andere steden of dorpen in Nederland.

De gemaakte keuzes voor dataverzameling en -analyse zijn ook passend gebleken voor dit onderzoek. De interviews boden de mogelijkheid om diep in te gaan op het beeld van de geïnterviewden. Doordat de interviews zijn opgenomen en vervolgens woordelijk zijn uitgetypt, is er garantie dat niks gemist is en kon er extra gelet worden op hoe mensen iets zeiden. De documentanalyse sloot goed aan op deze interviews, omdat deze enerzijds lieten zien hoe intensief bepaalde onderwerpen wel of juist niet besproken waren. Anderzijds lieten de sites zien hoe toegankelijk en duidelijk het eerste contact voor inwoners was. Uiteindelijk droeg ook de moeilijkheidsgraad voor mijzelf om contact leggen met gemeenten deels bij aan het beantwoorden van vragen. Des te moeilijker het voor mijzelf was om contact te leggen, des te moeilijker het later ook bleek te zijn voor de

initiatiefnemers. Doordat de interviews niet 'face-to-face' waren bestaat echter wel de mogelijkheid dat een deel van non-verbale communicatie verloren is gegaan. Daarnaast waren observaties, zoals gesprekjes tussen mensen onderling, het bijwonen van een gesprek tussen gemeente en initiatiefnemer of met een initiatiefnemer meelopen, niet mogelijk. Hier had nogmaals gekeken kunnen worden naar dezelfde punten als bij de documentanalyse en interviews, om te kijken of hier dezelfde patronen zouden opvallen.

Tenslotte de operationalisering, alhoewel de operationalisering gebaseerd is op de literatuur was er geen operationalisering mogelijk die direct volgde uit de literatuur. Dit kwam omdat het onderscheid van de niveaus van inclusiviteit niet één-op-één uit de literatuur is ontstaan. Op het tweede en derde niveau van inclusiviteit bleek een gat in de literatuur te bestaan. Tevens zijn de in de operationalisering geformuleerde constructen soms wat versimpelend. Nadelen zijn dus dat deze constructen uit de operationalisering zich niet al eerder in andere onderzoeken hebben kunnen bewijzen en soms niet de complexiteit van de werkelijkheid kunnen vatten. Echter zijn de rollen en de instrumenten van de overheid wel helemaal uit de literatuur overgenomen, hierover in de volgende paragraaf meer uitleg.

6.1.2 Theoretisch kader

Er is nog niets geschreven met de blik op inclusiviteit die in deze scriptie gehanteerd is. Er was sowieso weinig literatuur te vinden over inclusiviteit bij het uitdaagrecht. Bij literatuur over participatie in het algemeen kwam met name de inclusiviteit van de initiatiefnemer naar voren.

Echter was er wel genoeg literatuur te vinden over rollen en instrumenten van de gemeenten. In dit deel zijn de treden van overheidsparticipatie gebruikt van de raad voor openbaar bestuur, die zelf gedegen onderzoek doet en hierdoor kan er vertrouwd worden op hun uitkomsten. De instrumenten die de gemeenten kunnen gebruiken zijn uit het boek van Vedung en Van Doelen (1998), die in latere literatuur ook nog zijn gebruikt. Het door hun gemaakte onderscheid in de beleidsinstrumenten is een onderscheid dat al jarenlang in de bestuurskunde wordt gebruikt en algemeen aanvaard is. De nuance aangebracht door het artikel

van Alford (2002) is daarnaast gedegen literatuur en werd tevens bevestigd vanuit de praktijk.

6.1.3 Empirie

De gevonden empirie is rijk aan nieuwe inzichten en geeft antwoord op de geformuleerde vraagstelling. Over het algemeen kan gesteld worden dat de empirische resultaten goed zijn, er zijn echter een aantal punten die het onderzoek beter hadden kunnen maken.

Als er meer gekeken had kunnen worden naar de inclusiviteit bij alle initiatiefnemers, door mee te lopen en te kijken hoe dingen worden aangepakt bij uitdagingen, had er een completer antwoord geformuleerd kunnen worden op de mate van effectiviteit van de (missende) sturing van de gemeente. Daarnaast had het onderzoek meer steden of dorpen, ook buiten de Randstad, kunnen betrekken. Tevens had de blik van de initiatiefnemer meer naar voren kunnen komen.

6.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf zal eerst de vertaalslag worden gemaakt van de resultaten van het onderzoek naar de praktijk in de vorm van praktische aanbevelingen waar de praktijk verder mee kan. Vervolgens zullen aanbevelingen voor vervolgonderzoek uiteengezet worden.

6.2.1 Praktische aanbevelingen

De eerste aanbeveling voor de praktijk is een redelijk simpele, gemeenten moeten gaan nadenken over wat voor hen het doel is van het uitdaagrecht. Wat zien zij zelf als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht en komen hun eigen acties hiermee overeen? Het is een balans, als een gemeente meer aandacht heeft voor het zo laagdrempelig en toegankelijk mogelijk maken, heeft die automatisch minder aandacht voor wie er helpen bij de uitvoering, wie kunnen profiteren van deze uitdaging en het draagvlak. Het één is niet beter dan het ander, maar het is wel belangrijk om hierover na te denken. Welke toegevoegde waarde een gemeente toeschrijft aan het uitdaagrecht is bepalend hoe deze gemeente omgaat met de inclusiviteit. Als een gemeente het belangrijk vindt dat zoveel mogelijk mensen op zoveel mogelijk plekken uitdagen dan is het belangrijk om vooral naar de toegankelijkheid te kijken van de initiatiefnemer. Echter als een gemeente de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht vooral ziet in draagvlak en het betrekken van de gemeenschap, moeten er andere afwegingen worden gemaakt. Het is hierin dus belangrijk om over deze vragen na te denken als gemeente.

De tweede aanbeveling hangt hier nauw mee samen. Als over het bovenstaande is nagedacht, is het van belang om deze afwegingen te verwoorden in voorwaarden. Dit is niet alleen van belang voor de toegankelijkheid van de initiatiefnemer, maar ook voor de andere niveaus van inclusiviteit en de rest van het hele proces. Als er namelijk geen voorwaarden staan is het extra lastig om als gemeente in gesprek te gaan over bijvoorbeeld draagvlak. Aan de andere kant is het ook van belang om soepel met deze voorwaarden om te kunnen gaan en hierbij ruimte te geven aan het zelfsturende vermogen van initiatieven.

Waar de gemeente zeker een rol heeft, is in het zo toegankelijk mogelijk maken van het uitdaagrecht voor de initiatiefnemer. Als de gemeente het belangrijk vindt dat ze worden uitgedaagd is het van belang om aandacht te besteden aan de toegankelijkheid voor inwoners om een uitdaging in te dienen. Dit betekent duidelijke informatievoorziening, randvoorwaarden en een contactambtenaar die een potentiële uitdager opvangt en begeleidt door de gemeente. Als een gemeente het uitdaagrecht een prioriteit vindt is het dus belangrijk dat hier ook actief op gestimuleerd wordt, zeker als het gaat om ondersteuning voor de initiatiefnemer. Zoals de procesmanager van het uitdaagrecht in Rotterdam al aangaf is de eigen organisatie het grootste obstakel bij deze nieuwe participatievormen. Er moet dus echt de wil zijn om dit soort instrumenten te omarmen en om hiermee binnen de gemeente actief aan de slag te gaan.

6.2.2 Wetenschappelijke aanbevelingen

Uit dit onderzoek komen een aantal vragen voort voor vervolgonderzoek. Allereerst is het interessant om verder te kijken naar de intrinsieke motivaties van initiatiefnemers en in hoeverre inclusiviteit hierin een rol speelt. Hiermee samenhangend is het interessant om verder te onderzoeken hoe het zit met sturing geven aan zelforganisatie en dieper in te gaan op de non-materiële instrumenten die hierbij komen kijken. Tevens kan er vervolgonderzoek gedaan worden om te zien in hoeverre het zelforganiserende vermogen van de initiatiefnemers de inclusiviteit van de uitvoerders en van de gemeenschap al oppakt. Tot slot is het belangrijk om onderzoek te doen naar de daadwerkelijke inclusiviteit van uitvoerders en gemeenschappen in gemeenten in Nederland. Waarbij er gekeken kan worden hoe representatief de uitdagingen zijn voor de gemeenschap en in hoeverre de groep uitvoerders van uitdagingen inclusief zijn.

Literatuurlijst

- Alford, J. (2002). Why do Public-Sector Clients Coproduce?: Toward a Contingency Theory. *Administration & Society* 34(1): 32-56.
<https://doi.org/10.1177/0095399702034001004>
- Bakker, J., Denters, S. A. H., & Klok, P. J. (2011). Welke burger telt mee(r) in de doe-democratie? *Beleid en Maatschappij* 38(4): 402-418.
- Boeije, H. (2014). *Analysis in Qualitative Research* (2nd ed.). London, UK: Sage Publications.
- Bovens, M. & A. Wille (2011). *Diplomademocratie. Over de spanning tussen meritocratie en democratie* (1st ed.). Amsterdam, Nederland: Bert Bakker.
- Blok, S. N., M. W. van Buuren, & H. J. M. Fenger (2020). *Exclusivity of citizens' initiatives: Fuel for collective action? Department of Public Administration and Sociology. Artikel in voorbereiding.*
- Brukas, V. & Sallnäs, O. (2012). Forest management plan as a policy instrument: Carrot, stick or sermon? *Elsevier Land Use Policy* 29(3): 605-613.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2011.10.003>
- Dahl, R. (1989). *Democracy and its critics* (1st ed.). NewHaven, CT: Yale University Press.
- Harst, M. van der, E. Tonkens, & F. Bredewold (2019). *Democratische legitimiteit en duurzaamheid van burgerinitiatieven in zorg en welzijn*. Universiteit voor Humanistiek Utrecht. Geraadpleegd van
https://www.uvh.nl/uvh.nl/up/ZcsdcqbKeD_Duurzaamheid_en_democratische_legitimatie_van_burgerinitiatieven_in_zorg_en_welzijn.pdf
- Hartman, I. (1998). De andere kant van politieke participatie. Kanttekeningen bij de huidige democratisering van bovenaf. *Vorming* 14(1): 7-18.
- Judge, D. (1999). *Representation: theory and practice in Britain* (1st ed.). Londen: Routledge
- Knops, R.W. (2019, 4 november). Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2020 [Kamerbrief]. Geraadpleegd op 24 februari 2020, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35300-VII-49.html>
- Krieken, K. van der (2018). *Right to Challenge en recht op overname in Nederland: Een inventarisatie van de stand van zaken (eerste helft 2018)*. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van <https://www.lokale-democratie.nl/sites/default/files/2018->

[09/Stand%20van%20zaken%20Right%20to%20Challenge%20en%20recht%20op%20o
ver-name%20in%20Nederlandse%20g... 0.pdf](#)

- Lijphart, A. (1997). Unequal Participation: Democracy's Unresolved Dilemma. *American Political Science Review* 91(1): 1-14. doi: 10.2307/2952255
- Meer F.M. van der. (2008). Public sector reform in Western Europe and the rise of the enabling state: An approach to analysis. In R. Mathur (Red.), *Glimpses of Civil Service reform* (1st ed.) (pp. 171-195). Hyderabad, India: Icfai books. (pp. 171-195).
- Meer, F. M. van der, Raadschelders, J., & Toonen, T. (2015). *Comparative Civil Service Systems in the 21st Century* (2nd ed.). London, UK: Palgrave Macmillan UK.
- Meer, T. van der (2016). De lokale democratie en het probleem van participatieve ongelijkheid. *Mens & Maatschappij* 91(4): 357-380. Amsterdam, Nederland: Amsterdam University Press.
- Meer, T. van der (2018, 24 september). De participatie-elite en de participatieparadox. Geraadpleegd op 17 juli 2020, van <http://stukroodvlees.nl/de-participatie-elite-en-d-de-participatieparadox/>
- Ollongren, K. (2018, 14 december). Right to Challenge regeling en stimulering bewonersinitiatieven [Kamerbrief]. Geraadpleegd op 23 februari 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/12/14/kamerbrief-right-to-challenge-regeling-en-stimulering-bewonersinitiatieven>
- Putnam, R.D. (1993). The prosperous community: social capital and public life. *The American Prospect*, 13(4): 35-42.
- Raad van Openbaar Bestuur. (2012). *Loslaten in vertrouwen: Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt en samenleving*. Geraadpleegd van <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/63034/loslaten-in-vertrouwen.pdf>
- Rijksoverheid. (2017, 10 oktober). Regeerakkoord 2017: 'Vertrouwen in de toekomst', p. 7. Geraadpleegd op 28 december 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/regering/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>
- Stokkom, B. van. (2006). *Rituelen van beraadslaging: reflecties over burgerberaad en burgerbestuur* (1st ed.). Amsterdam, Nederland: Amsterdam University Press.
- Thiel, S. van (2010). *Bestuurskundig onderzoek: Een methodologische inleiding* (3rd ed.). Bussum, Nederland: Uitgeverij Coutinho.

- Tonkens, E., M.J. Trappenburg, M. Hurenkamp, J. Schmidt. (2015). *Montessori-democratie: Spanningen tussen burgerparticipatie en de lokale democratie* (1st ed.). Amsterdam, Nederland: Amsterdam University Press.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2014, 24 april). Amendement van leden Van Dijk en Voortman c.s. [Kamerstuk]. Geraadpleegd op 22 februari 2020, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33841-158.html>
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2019, 31 oktober). Motie van lid Den Boer c.s. [Kamerstuk]. Geraadpleegd op 21 februari 2020, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35300-VII-45.html>
- Vedung, E., & F. van der Doelen. (1998). The Sermon: Information Programs in the Public Policy Process—Choice, Effects and Evaluation. In *Carrots, Sticks and Sermons. Policy Instruments & Their Evaluation* (1st ed.). London, UK: Transaction Publishers.
- Verba, S., K.L. Schlozman, & H.E. Brady. (1993). Citizen Activity: Who Participates? What Do They Say?. *The American Political Science Review*, 87(2), 303-318.

Bijlage: Topic lijsten

Hieronder zijn de topic lijsten voor de interviews te zien. Niet alle vragen zijn gebruikt, er zijn bij alle thema's vragen opgeschreven die eventueel gesteld konden worden, afhankelijk van hoe het gesprek liep. Er zijn per gemeente aparte topiclijsten voor ambtenaren en initiatiefnemers.

Initiatiefnemer Den Haag

- **Inleiding**
  - Bedankt voor het interview.
  - Mijn onderzoek gaat over de toegankelijkheid en draagvlak van het uitdaagrecht. Hiervoor wil ik verschillende gemeenten en initiatiefnemers gaan interviewen.
  - Opnemen?
  - **Formulier**

- **Eigen initiatief algemeen**
  - Hoe bent u in aanraking gekomen met het uitdaagrecht?
  - Kunt u wat vertellen over uw initiatief?
  - Hoe bent u op het idee van dit initiatief gekomen?
  - Wat vindt u zo belangrijk aan uw initiatief?
  - Wat vindt u de meerwaarde van uw initiatief?
  - Wat is er veranderd door uw initiatief?

- **Waarde uitdaagrecht**
  - Wat ziet u als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht?

- **Toegankelijkheid**
  - Hoe bent u in aanraking gekomen met het uitdaagrecht?
  - Hoe is de communicatie met de gemeente Den Haag verlopen over de loop van de tijd?
  - Hoe makkelijk vindt u het op een uitdaagrecht in te dienen?
    - Is dat veranderd door uw initiatief?
  - Denkt u dat iedereen een uitdaging zou kunnen indienen?
  - Wat vindt u van de informatievoorziening vanuit de gemeente?
  - Is er genoeg ondersteuning vanuit de gemeente?
    - Is dit veranderd over de loop van de tijd?
  - Vindt u het belangrijk dat initiatiefnemers bij het uitdaagrecht divers zijn?
    - Wanneer wel/niet?
    - Hoezo wel/niet?
  - Hoe zou de toegankelijkheid nog verbeterd kunnen worden?

- **Uitvoerders**
  - Hoe heeft u uw uitvoerders geselecteerd?
  - Heeft u gelet op eigenschappen/kenmerken?
  - Heeft u mensen gekozen die u al kende?
  - Vindt u het belangrijk dat de uitvoerders divers zijn?
    - Wanneer wel/wanneer niet?
    - Hoezo wel/hoezo niet?
  - Vindt u dat de gemeente hierin een rol moet spelen?

- **Heeft u van de gemeente moeten aantonen dat er draagvlak is?**
  - Waarom wel/niet?
  - Bent u het daarmee eens?
  - Hoe vindt u dat dit moet bij andere uitdagingen?

  - Moet de gemeente zo'n rol innemen?

  - Hoe heeft u aan deze eis voldaan?
  - Had u zonder deze eis ook hetzelfde gedaan?
  - Zou de sturing/toetsing voor draagvlak beter kunnen?

- **Heeft u van de gemeente moeten aantonen dat er maatschappelijke impact is?**
  - Waarom wel/niet?
  - Bent u het daarmee eens?
  - Hoe vindt u dat dit moet bij andere uitdagingen?

  - Moet de gemeente zo'n rol innemen?

  - Hoe heeft u aan deze eis voldaan?
  - Had u zonder deze eis ook hetzelfde gedaan?
  - Zou de sturing/toetsing voor maatschappelijke impact beter kunnen?

- **Gemeente verbetering, naast de punten die net besproken zijn**
  - Wat is er verbeterd vanuit de gemeente de afgelopen tijd?
  - Wat zou de gemeente beter kunnen doen?

- **Rol gemeente**
  - Hoe zou u de rol van de gemeente omschrijven?
  - Wat zou volgens u de ideale rol zijn die de gemeente op zich moet nemen?

- **Afsluiting**

Tenslotte heb ik de vraag of u toevallig nog collega's of andere mensen weet die ik zou kunnen interviewen? Bij wijkteams bijvoorbeeld?

Bedankt voor het interview. Wilt u het resultaat van het onderzoek hebben?

Gemeente Den Haag

- **Inleiding**

Bedankt voor het interview.

Mijn onderzoek gaat over de toegankelijkheid en draagvlak van het uitdaagrecht.

Hiervoor wil ik verschillende gemeenten en initiatiefnemers gaan interviewen.

Is opnemen oké?

→ **Formulier**

- **Algemeen uitdaagrecht**

- Hoe heeft u het proces van het eerste Right to Challenge (RtC) ervaren in Den Haag?
- Wat zijn de lessen die de gemeente heeft geleerd bij het uitdaagrecht?

- **Waarde uitdaagrecht**

Wat ziet u als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht?

- **Niveau initiatiefnemers**

- Kunnen (toegankelijkheid)
  - Wat voor mensen dienen een initiatief in bij het uitdaagrecht?
  - Denkt u dat iedereen een initiatief zou kunnen indienen?
  - Heeft u het idee dat iemand speciale eigenschappen moet bezitten om een initiatief in te dienen? Wat voor?
  - Haken er mensen af omdat het te hoog gegrepen is? Zo ja, hoezo?
  - Gemeente
    - Hoe is de informatievoorziening naar burgers toe?
    - Hoe ondersteunt u als gemeente de initiatiefnemers tijdens het indienen en de uitvoering?
      - Is dit veranderd over de loop van de tijd?
    - Is het belangrijk om het zo toegankelijk mogelijk te maken?
      - Hoe zorgt u hiervoor?
- Willen
  - Heeft u het idee dat sommigen geen initiatief willen indienen? Waarom?

- **Niveau uitvoerders**

- Kunnen (toegankelijkheid)
  - Zou iedereen kunnen helpen bij de uitvoering van een uitdaagrecht?
  - Op wat voor manier zijn de uitvoerders gekozen om te helpen bij het initiatief?
  - Heeft u het idee dat iemand over speciale eigenschappen moet beschikken om mee te doen met de uitvoering?
  - Stoppen er mensen omdat het te moeilijk is? Zo ja, waarom?
  - Gemeente

- Stuur de gemeente op wie er gaat helpen bij de uitvoering, waarom wel/niet?
    - Hoe is de ondersteuning/informatievoorziening naar de uitvoerders?
    - Is het belangrijk om de uitvoering zo toegankelijk mogelijk te maken?
      - Hoe zorgt u hiervoor?
  - Willen
    - Heeft u het idee dat sommigen niet willen helpen bij de uitvoering van een initiatief? Waarom niet?
- **Niveau gemeenschap**
  - Kunnen
    - Op wat voor manier kan de gemeenschap inspraak hebben op een initiatief?
  - Willen
    - Draagvlak, hoe toetsen jullie dit? Aantonen?
  - Impact
    - Op de site staat maatschappelijke impact, waarom is dit belangrijk?
    - Hoe toetsen jullie dit?
- **Verbetering**
  - Wat is er de afgelopen jaren verbeterd om de toegankelijkheid en het draagvlak te vergroten?
  - Wat zou er nog beter kunnen op dit vlak?
- **Rol gemeente**
  - Wat is de rol van de gemeente nu?
  - Wat is de ideale rol van de gemeente?
- **Afsluiting**

Tenslotte heb ik de vraag of u toevallig nog collega's of andere mensen weet die ik zou kunnen interviewen? Bij wijkteams bijvoorbeeld?

Initiatiefnemer interviewen?

Bedankt voor het interview. Wilt u het resultaat van het onderzoek hebben?

Gemeente Utrecht

- **Inleiding**

Bedankt voor het interview.

Mijn onderzoek gaat over de toegankelijkheid en draagvlak van het uitdaagrecht. Hiervoor wil ik verschillende gemeenten en initiatiefnemers gaan interviewen. Is opnemen oké?

→ Formulier

- **Algemeen bewonersbod**
  - Kunt u vertellen hoe het bewonersbod zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld?
  - Wat zijn de lessen die de gemeente heeft geleerd bij het bewonersbod?

- **Waarde bewonersbod**
  - Wat ziet u als de toegevoegde waarde van het bewonersbod?

- **Niveau initiatiefnemers**
  - Kunnen (toegankelijkheid)
    - Wat voor mensen dienen een initiatief in bij het bewonersbod?
    - Denkt u dat iedereen een initiatief zou kunnen indienen?
    - Heeft u het idee dat iemand speciale eigenschappen moet bezitten om een initiatief in te dienen? Wat voor?
    - Haken er mensen af omdat het te hoog gegrepen is? Zo ja, hoezo?

    - Gemeente
      - Hoe is de informatievoorziening naar burgers toe?
      - Hoe ondersteunt u als gemeente de initiatiefnemers tijdens het indienen en de uitvoering?
        - Is dit veranderd over de loop van de tijd?
      - Is het belangrijk om het zo toegankelijk mogelijk te maken?
        - Hoe zorgt u hiervoor?

  - Willen
    - Heeft u het idee dat sommigen geen initiatief willen indienen? Waarom?

- **Niveau uitvoerders**
  - Kunnen (toegankelijkheid)
    - Zou iedereen kunnen helpen bij de uitvoering van een bewonersbod?
    - Op wat voor manier zijn de uitvoerders gekozen om te helpen bij het initiatief?
    - Heeft u het idee dat iemand over speciale eigenschappen moet beschikken om mee te doen met de uitvoering?
    - Stoppen er mensen omdat het te moeilijk is? Zo ja, waarom?

    - Gemeente
      - Stuurde de gemeente op wie er gaat helpen bij de uitvoering, waarom wel/niet?
      - Hoe is de ondersteuning/informatievoorziening naar de uitvoerders?
      - Is het belangrijk om de uitvoering zo toegankelijk mogelijk te maken?
        - Hoe zorgt u hiervoor?

- Willen
  - Heeft u het idee dat sommigen niet willen helpen bij de uitvoering van een initiatief? Waarom niet?
- **Niveau gemeenschap**
  - Kunnen
    - Op wat voor manier kan de gemeenschap inspraak hebben op een initiatief?
  - Willen
    - Op de site staat draagvlak, waarom is dit belangrijk?
    - Hoe toetsen jullie dit?
  - Impact
    - Op de site staat maatschappelijke impact, waarom is dit belangrijk?
    - Hoe toetsen jullie dit?
- **Verbetering**
  - Wat is er de afgelopen jaren verbeterd om de toegankelijkheid en het draagvlak te vergroten?
  - Wat zou er nog beter kunnen op dit vlak?
- **Rol gemeente**
  - Wat is de rol van de gemeente nu?
  - Wat is de ideale rol van de gemeente?
- **Afsluiting**

Tenslotte heb ik de vraag of u toevallig nog collega's of andere mensen weet die ik zou kunnen interviewen?

  - Ik heb initiatiefnemers gemaïld, maar nog geen reactie. Weet u toevallig een andere manier dat ik met hen in contact kan komen?

Bedankt voor het interview. Wilt u het resultaat van het onderzoek hebben?

Initiatiefnemer Utrecht

- **Inleiding**

Bedankt voor het interview.

Mijn onderzoek gaat over de toegankelijkheid en draagvlak van het uitdaagrecht. Hiervoor wil ik verschillende gemeenten en initiatiefnemers gaan interviewen.
- **Eigen initiatief algemeen**
  - Kunt u wat vertellen over uw initiatief?
  - Hoe bent u op het idee van dit initiatief gekomen?
  - Wat vindt u zo belangrijk aan uw initiatief?
  - Wat vindt u de meerwaarde van uw initiatief?
  - Wat is er veranderd door uw initiatief?

- **Waarde bewonersbod**
  - Wat ziet u als de toegevoegde waarde van het bewonersbod?

- **Toegankelijkheid**
  - Hoe bent u in aanraking gekomen met het bewonersbod?
  - Hoe is de communicatie met de gemeente Utrecht verlopen over de jaren heen?
  - Hoe makkelijk vindt u het op een bewonersbod in te dienen?
    - Is dat veranderd over de jaren?
  - Denkt u dat iedereen een bewonersbod zou kunnen indienen?
  - Wat vindt u van de informatievoorziening vanuit de gemeente?
  - Is er genoeg ondersteuning vanuit de gemeente?
    - Is dit veranderd over de jaren?
  - Vindt u het belangrijk dat initiatiefnemers bij het bewonersbod divers zijn?
    - Wanneer wel/niet?
    - Hoezo wel/niet?
  - Hoe zou de toegankelijkheid nog verbeterd kunnen worden?

- **Uitvoerders**
  - Hoe heeft u uw uitvoerders geselecteerd?
  - Heeft u gelet op eigenschappen/kenmerken?
  - Heeft u mensen gekozen die u al kende?
  - Vindt u het belangrijk dat de uitvoerders divers zijn?
    - Wanneer wel/wanneer niet?
    - Hoezo wel/hoezo niet?
  - Vindt u dat de gemeente hierin een rol moet spelen?

- **Voor de gemeente heeft u moeten aantonen draagvlak te hebben**
  - Hoe heeft u aan deze eis voldaan?
  - Wat vindt u van deze eis?
  - Vindt u het goed dat de gemeente deze rol inneemt?
  - Had u zonder deze eis ook hetzelfde gedaan?
  - Zou de sturing/toetsing voor draagvlak beter kunnen?

- **Voor de gemeente heeft u maatschappelijke impact moeten beargumenteren**
  - Hoe heeft u aan deze eis voldaan?
  - Wat vindt u van deze eis?
  - Vindt u het goed dat de gemeente deze rol inneemt?
  - Had u zonder deze eis ook hetzelfde gedaan?
  - Zou de sturing/toetsing voor maatschappelijke impact beter kunnen?

- **Gemeente verbetering, naast de punten die net besproken zijn**
  - Wat is er verbeterd vanuit de gemeente de afgelopen tijd?
  - Wat zou de gemeente beter kunnen doen?

- **Rol gemeente**
  - Hoe zou u de rol van de gemeente omschrijven?
  - Wat zou volgens u de ideale rol zijn de gemeente op zich moet nemen?

Gemeente Rotterdam

- **Inleiding**

Bedankt voor het interview.
Mijn onderzoek gaat over de toegankelijkheid en draagvlak van het uitdaagrecht.
Hiervoor wil ik verschillende gemeenten en initiatiefnemers gaan interviewen.
Is opnemen oké?
→ **Formulier**
- **Algemeen uitdaagrecht**
  - Kunt u vertellen hoe het uitdaagrecht zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld?
  - Wat zijn de lessen die de gemeente heeft geleerd bij het uitdaagrecht?
- **Waarde uitdaagrecht**

-Wat ziet u als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht?
- **Niveau initiatiefnemers**
  - Kunnen (toegankelijkheid)
    - Wat voor mensen dienen een initiatief in bij het uitdaagrecht?
    - Denkt u dat iedereen een initiatief zou kunnen indienen?
    - Heeft u het idee dat iemand speciale eigenschappen moet bezitten om een initiatief in te dienen? Wat voor?
    - Haken er mensen af omdat het te hoog gegrepen is? Zo ja, hoezo?
    - Gemeente
      - Hoe is de informatievoorziening naar burgers toe?
      - Hoe ondersteunt u als gemeente de initiatiefnemers tijdens het indienen en de uitvoering?
        - Is dit veranderd over de loop van de tijd?
      - Is het belangrijk om het zo toegankelijk mogelijk te maken?
        - Hoe zorgt u hiervoor?
  - Willen

-Heeft u het idee dat sommigen geen initiatief willen indienen? Waarom?
- **Niveau uitvoerders**
  - Kunnen (toegankelijkheid)
    - Zou iedereen kunnen helpen bij de uitvoering van een uitdaagrecht?
    - Op wat voor manier zijn de uitvoerders gekozen om te helpen bij het initiatief?

- Heeft u het idee dat iemand over speciale eigenschappen moet beschikken om mee te doen met de uitvoering?
- Stoppen er mensen omdat het te moeilijk is? Zo ja, waarom?
- Gemeente
  - Stuurt de gemeente op wie er gaat helpen bij de uitvoering, waarom wel/niet?
  - Hoe is de ondersteuning/informatievoorziening naar de uitvoerders?
  - Is het belangrijk om de uitvoering zo toegankelijk mogelijk te maken?
    - Hoe zorgt u hiervoor?
- Willen
  - Heeft u het idee dat sommigen niet willen helpen bij de uitvoering van een initiatief? Waarom niet?
- **Niveau gemeenschap**
  - Kunnen
    - Op wat voor manier kan de gemeenschap inspraak hebben op een initiatief?
  - Willen
    - Op de site staat draagvlak, waarom is dit belangrijk?
    - Hoe toetsen jullie dit?
  - Impact
    - Op de site staat maatschappelijke impact, waarom is dit belangrijk?
    - Hoe toetsen jullie dit?
- **Verbetering**
  - Wat is er de afgelopen jaren verbeterd om de toegankelijkheid en het draagvlak te vergroten?
  - Wat zou er nog beter kunnen op dit vlak?
- **Rol gemeente**
  - Wat is de rol van de gemeente nu?
  - Wat is de ideale rol van de gemeente?
- **Afsluiting**

Tenslotte heb ik de vraag of u toevallig nog collega's of andere mensen weet die ik zou kunnen interviewen? Bij wijkteams bijvoorbeeld?

Initiatiefnemer interviewen?

Bedankt voor het interview. Wilt u het resultaat van het onderzoek hebben?

Initiatiefnemers Rotterdam

- **Inleiding**

Bedankt voor het interview.

Mijn onderzoek gaat over de toegankelijkheid en draagvlak van het uitdaagrecht.

Hiervoor wil ik verschillende gemeenten en initiatiefnemers gaan interviewen.

→ Opnemen?

→ **Formulier**

- **Eigen initiatief algemeen**

- Hoe bent u in aanraking gekomen met het uitdaagrecht?
- Kunt u wat vertellen over uw initiatief?
- Hoe bent u op het idee van dit initiatief gekomen?
- Wat vindt u zo belangrijk aan uw initiatief?
- Wat vindt u de meerwaarde van uw initiatief?
- Wat is er veranderd door uw initiatief?

- **Waarde uitdaagrecht**

- Wat ziet u als de toegevoegde waarde van het uitdaagrecht?

- **Toegankelijkheid**

- Hoe bent u in aanraking gekomen met het uitdaagrecht?
- Hoe is de communicatie met de gemeente Rotterdam verlopen over de jaren heen?
- Hoe makkelijk vindt u het op een uitdaagrecht in te dienen?
  - Is dat veranderd over de jaren?
- Denkt u dat iedereen een uitdaagrecht zou kunnen indienen?
- Wat vindt u van de informatievoorziening vanuit de gemeente?
- Is er genoeg ondersteuning vanuit de gemeente?
  - Is dit veranderd over de jaren?
- Vindt u het belangrijk dat initiatiefnemers bij het uitdaagrecht divers zijn?
  - Wanneer wel/niet?
  - Hoezo wel/niet?
- Hoe zou de toegankelijkheid nog verbeterd kunnen worden?

- **Uitvoerders**

- Hoe heeft u uw uitvoerders geselecteerd?
- Heeft u gelet op eigenschappen/kenmerken?
- Heeft u mensen gekozen die u al kende?
- Vindt u het belangrijk dat de uitvoerders divers zijn?
  - Wanneer wel/wanneer niet?
  - Hoezo wel/hoezo niet?
- Vindt u dat de gemeente hierin een rol moet spelen?

- **Voor de gemeente heeft u moeten aantonen draagvlak te hebben**

- Hoe heeft u aan deze eis voldaan?
  - Wat vindt u van deze eis?
  - Vindt u het goed dat de gemeente deze rol inneemt?
  - Had u zonder deze eis ook hetzelfde gedaan?
  - Zou de sturing/toetsing voor draagvlak beter kunnen?
- **Voor de gemeente heeft u maatschappelijke impact moeten beargumenteren**
    - Hoe heeft u aan deze eis voldaan?
    - Wat vindt u van deze eis?
    - Vindt u het goed dat de gemeente deze rol inneemt?
    - Had u zonder deze eis ook hetzelfde gedaan?
    - Zou de sturing/toetsing voor maatschappelijke impact beter kunnen?
- **Gemeente verbetering, naast de punten die net besproken zijn**
    - Wat is er verbeterd vanuit de gemeente de afgelopen tijd?
    - Wat zou de gemeente beter kunnen doen?
- **Rol gemeente**
    - Hoe zou u de rol van de gemeente omschrijven?
    - Wat zou volgens u de ideale rol zijn de gemeente op zich moet nemen?
- **Afsluiting**

Tenslotte heb ik de vraag of u toevallig nog collega's of andere mensen weet die ik zou kunnen interviewen? Bij wijkteams bijvoorbeeld?

Bedankt voor het interview. Wilt u het resultaat van het onderzoek hebben?